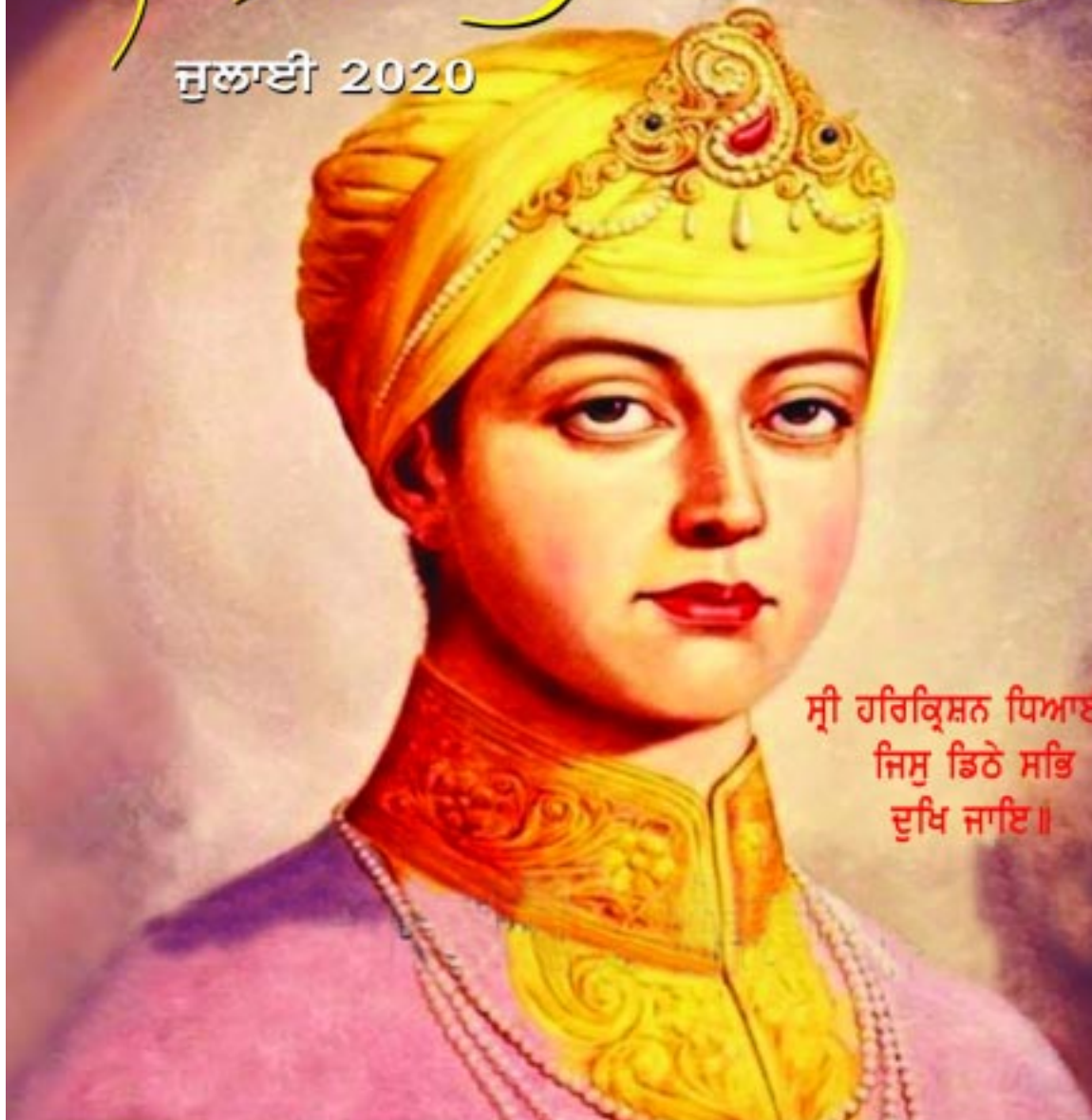

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜੁਲਾਈ 2020

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ
ਜਿਸੁ ਡਿਠੇ ਸਭਿ
ਦੁਖਿ ਜਾਇ॥

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਮੇਂ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ 22 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਚਾਹੀਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ :-

- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਸ਼ਨ ਸਮੱਗਰੀ (ਆਟਾ, ਚੀਨੀ, ਚਾਹਪੱਤੀ, ਦਾਲ, ਲੂਣ, ਮਿਰਚ, ਹਲਦੀ, ਚਾਵਲ, ਤੇਲ) ਦੀਆਂ ਕਿਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾਦਾਰ।
- 1. ਖਾਲਸਾ ਟੀ.ਵੀ ਈਨਲ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਜੀਦਪੁਰ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ।
- 2. ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਸ਼ਨ ਸਟੋਰ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਸਾਲ-ਛੱਬੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੁਲਾਈ, 2020
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
 ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
 ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
 ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391, 94172-14379
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
 Money Order, Cheque and drafts :
'ATAM MARG' MAGAZINE
 Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
 (New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
 Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) -
 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
 ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
 For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
 Website & Live video -
www.ratwarasahib.in
www.ratwarasahib.org } (Every sunday)
Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
 001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
 001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
 001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
 001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
 0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
 0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
 0061-406619858

- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ**
- ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ)
 9417214391, 84378-12900, 9417214379,
  - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ)
 0160-2255003
  - ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
  - ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ)
 95920-55581
  - ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
  - ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
 94172-14382
  - ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
 94172-14382
  - ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
 ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
 ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
 98555-28517
 98147-12900
 ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385
 ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
 98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ	11
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੇ.....॥	19
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	29
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ...॥	33
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ38	
	ਪ੍ਰਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
6.	ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	41
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
6.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ	46
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
7.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	47
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
13.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	50
14.	ਈਸ਼ੁਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ	52
	ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ	
15.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	54
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
16.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਪੁਸਤੱਕ ਸੂਚੀ	56

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਾਗਸਿ ਜੀਵਣ ਜਾਗਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਜੋਤਿ ਸਦਕਾ ਅਨੇਕਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਦਿਸਦੇ ਤੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਨਪ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਤਮਾਮ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਰਵੋਤਮ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਗ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਸਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਜਾਗ ਕੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸੌਂ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਤੇ ਸਖੇਪਿਤ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੋ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਆਤਮਿਕ ਜਾਗ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਜਾਗ ਜਾਂ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਜਾਗ ਬਾਰੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

'ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥ (ਅੰਗ-726) ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਪਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੁਤਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਿਤ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਸਚਰਜ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਖ ਝਮਕੇ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ॥ ਕਦੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਬੇੜਾ ਬਹੁਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਨ ਅਸਚਰਜਤਾ ਵਿਚ, ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ, ਵੱਡੇ ਕੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵੱਲ, ਉਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ 100ਫੀ ਸਦੀ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਰੋੜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰਕ ਤਲ ਤੇ ਜਾਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਰਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੇ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਬੈਠ ਵੇ ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ,
ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ
ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥੨੧ ॥੨੨ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਐਸੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਕੋਟਨ ਸੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਅਰਥਾਤ -

ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਏਕੁ ਆਧੁ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨੩

ਪਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦੇ। ਇਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਤਮਿਕ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ -

ਮੇਰੈ ਹੀਅਰੈ ਰਤਨੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਬਸਿਆ

ਗੁਰਿ ਹਾਥੁ ਧਰਿਓ ਮੇਰੈ ਮਾਥਾ ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਬਿਖ ਦੁਖ ਉਤਰੇ

ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਰਿਨੁ ਲਾਥਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੬

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਆਪ ਹੀ ਕੱਢੀਆਂ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਜੁੱਗ ਦੇ ਚਕਾਚੌਂਧ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਵੀਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਗੁਆਚਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਘਿਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੱਕੜੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਾਂਗ ਆਪੇ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਬੁਣ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ

ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਖੋਜਾਂ, ਵਸੀਲੇ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਹੰਭ ਗਏ ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਐਟਮ ਬੰਬ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਇਕ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੂਖਮ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਘੇਰ ਲਏ। ਤੋਪ ਤੇ ਮਜ਼ਾਇਲ ਨੇ ਤਾਂ ਚੱਲਣ 'ਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਣਦਿਸਦੇ ਕਿਣਕੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ, ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਮ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ, ਜਾਮ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਾਪਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਆਤਮਿਕ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਹੈ। ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਲਈ ਸਤਿ ਹੈ।

ਨੀਕੀ ਕੀਰੀ ਮਹਿ ਕਲ ਰਾਖੈ ॥

ਭਸਮ ਕਰੈ ਲਸਕਰ ਕੋਟਿ ਲਾਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੫

ਉਹ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਕੀੜੀ, ਜਿਸਦਾ ਵਜੂਦ ਵੀ ਨਾ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭਸਮ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਚਾਰਾ ॥

ਤਾ ਕਉ ਕੀਜੈ ਸਦ ਨਮਸਕਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੮

ਆਉ! ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਬੇਅੰਤ, ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ। ਜੁੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਮਾਮ ਮਾਨਵਤਾ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੋ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤਾਉ, ਜੀਵ ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਹੈ। ਭੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚਿਤਾਰਦੇ -

ਲੇਖੈ ਕਤਹਿ ਨ ਛੂਟੀਐ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੁਲਨਹਾਰ ॥

ਬਖਸਨਹਾਰ ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੧

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਘੇਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਬਚਾਉਣੀ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਚਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੰਕਟਮਈ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ

ਦਿਨ ਰਾਤ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਫਾਈ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ੇ।

ਆਉ, ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੱਲ ਹੈ -

ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ

ਬਾਹੁੜਿ ਦੂਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੭

ਉਸ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ/ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ, ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਕੇ ਦੇ 22 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਨਿਰੰਤਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

ਸੋ ਆਉ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ :-

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿੰਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 10 'ਤੇ)

ਸਾਵਣਿ

ਸੰਗਰਾਂਦ, ਜੁਲਾਈ 16 (ਵੀਰਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥
ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਧਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥
ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਤੱਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੇ ਹਾੜ ਤੋਂ ਘਟਾਂ ਉਮੱਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਵਾਯੂ ਰੁਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਕੁਠਾਰਾਂ ਥੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚਲ ਕੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਖਰੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਨਿਖਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਹੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਵਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸ ਠੰਢਕ

ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜਦਾ ਹੈ- ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਇਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਭਿੰਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਪਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਰਕ

ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਫਿੱਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਸੰਭੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ-

**ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ॥**

ਅੰਗ- ੧੯੪

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤਿਕੁਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ -

**ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ
ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ॥
ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ
ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ॥
ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ
ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ॥
ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ
ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ
ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥
ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ
ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ॥** ਅੰਗ - ੧੯੫

**ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥** ਅੰਗ - ੧੯੫

ਇਹ ਰੰਗ ਚਲੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਰੇਣੁ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ
ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ ਮਜਨੀਠਾ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲ ਭਏ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੧੨

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਿਅੰਕਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫਟੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਵੀ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੰਦਲ ਭੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਤਿ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਦੀਦਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਦੀ ਪਰਖ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮਲ੍ਹਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ

ਰੱਤਿਆ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ,
ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਖਮ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਲੂਮ ਲਾਈਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ
ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਂ।

ਇਹ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੁਸੰਭਾ ਰੰਗ ਲਹਿ ਚੁੱਕਿਆ
ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਆਹ (ਰਾਖ) ਤੋਂ
ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਰਤਨਾਂ
ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ
ਕੁਝ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ
ਰੰਗ ਨੂੰ ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ
ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ
ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਫਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼,
ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਖਿਚਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਰਸ ਦਾ
ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਸਾਧੂਆਂ
ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੁੰਦ ਝਰਦੀ
ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਪਿਆਸ, ਭਟਕਣਾ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਪ੍ਰਭੂ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ-

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਉਹ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ
ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ
ਮਿਲਾਪ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹੁੱਸੜ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ। ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਰੁਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਨਸਪਤੀ
ਝੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ
ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ
ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ
ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਏ
ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ
ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ
ਸਦਕੇ ਉਹ ਸੰਵਾਰੇ ਗਏ -

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਉਹ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਰਸ
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁੰਜਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ;
ਝਿਮ-ਝਿਮ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ
ਘਟਾਵਾਂ ਉਮੰਡ-ਉਮੰਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਵਣ
ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ
ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਭ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਫੋਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਅਗਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੋ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਇਸ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਹ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨਾਮ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਤੜਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੋਹੜੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਾਂ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੋ-ਤੂਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਨਾ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦੀ ਕੰਧ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਠੰਢੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਣ-ਕਣ ਤੇ ਨੂਰੀ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, “ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂ?” ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

**ਆਪੋ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ
ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥**
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

**ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥**
ਅੰਗ - ੨੭੫

ਹੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ 22 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਕ ਡਾਊਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਪੈਲ ਮਹੀਨੇ ਦਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਹੁਣ ਛਪ ਕੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੈਲ ਤੇ ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲਾਕ ਡਾਊਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਈ, ਜੂਨ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਛਪ ਸਕੇ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਅਪੈਲ ਤੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਜੀ।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ -

ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਾਂ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀਆਂ।

17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਐਤਕੀਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਪਰ ਕਾਫੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਘਰਾਂ/ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲਾਇਵ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਣ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-21)

ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਤ ਡਰਦੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਦੂ-ਟੂਣਾ ਨਾ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਚਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਇਧਰ ਮਾਤਾ ਕਰਮੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਿ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ। ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਹੈਂ? ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਜ ਆਪ ਹੁੰਦੇ। ਫੇਰ ਆਹ ਦੁਖ ਨਾ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਸਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਰੀਕਾ ਸੱਲੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਉਹ ਜੇ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣਾ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ ਜੋਗੀ। ਜੋਗੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਇਲਮ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੰਮ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੈ?

ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣਾ। ਪੇਟ 'ਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਣੈ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੜੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਨੇ। ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮੁੱਠਾਂ ਚਲਾਉਂਦਾ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਿਆ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇੱਛਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰ। ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਹੀਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਵਾਂਗਾ।

12 ਮੁੱਠਾਂ ਸੁੱਟੀਆਂ। ਰੋਜ਼ ਇਕ ਮੁੱਠ ਸੁੱਟੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ਨਾ। ਕੋਈ ਪਾਣੀ 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਟੋਭੇ

'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਰੂਵੀਂ ਚਲਾਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੇਟ ਵਿਚ ਐਸਾ ਦਰਦ ਉਠਿਆ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਬਡਾਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ 'ਚ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਸਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤਰੁਠਿਆ।

ਗੁੜੀ ਛੰਨੀ ਨਾਹੀ ਬਾਤ ॥

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਤੁਠਾ ਕੀਨੀ ਦਾਤਿ ॥ ੪ ॥ ੭ ॥ ੧੦੧ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੬

ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਆਉਂਦੈ, ਉਹ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਵੰਡਦੈ, ਕੋਈ ਮਠਿਆਈਆਂ ਵੰਡਦੈ, ਕੋਈ ਬਰਤਨ ਵੰਡਦੈ।

ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਅੱਛੀ ਲਗਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੋ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ।

ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਐਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਿ ਐਨੀ ਈਰਖਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੮

ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਈਰਖਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਪਏ ਨੇ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ। ਜਾਇਜ਼ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਇਕੋ ਗੱਲ ਮੂਹਰੇ ਆ ਗਈ

ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।
ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣੈ।

ਉਸ ਵਿਚ ਘਰ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ ਆਪਾਂ
ਕੋਈ ਦਾਈ ਦੇਖੀਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨੌਕਰ ਬਣਾ
ਦੇਈਏ। ਉਹਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਵੱਡਾ ਗੱਫਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ
ਕਰ ਦੂਰੀ, ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ। ਦਾਸੀਆਂ ਵੀ ਇਹੋ
ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬੀਬੀ, ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਹ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਰਾ ਛਾਣ ਮਾਰਦੀਆਂ। ਲੱਭ ਜਾਣੈ,
ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਐਸਾ। ਸੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ।
ਬਹਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਮਿਲ ਗਈ
ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੋਭਾ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ
ਕੰਮ ਕਰਨੇ। ਪੈਸਾ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਹ
ਕਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ
ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਸੀ ਨਾ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੂਤਨਾ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਬੱਚਿਆਂ
ਨੂੰ, ਬਾਲ ਘਾਤਨੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ
ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ
ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਫਿਕਰ ਨਾ
ਕਰੋ।

ਪਾਪ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ। ਬੁੱਧੀ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ
ਖੋਹ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ
ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਬਡਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ
ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਆ ਗਈ।
ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ
ਨੇ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਥਣਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਕਿਸਮ
ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਲਈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਬੱਚਾ
ਸੁਸਤ ਕਿਉਂ ਲਗਦੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਦੱਸੀਏ! ਕਈ ਦਿਨ ਤੋਂ ਦੁੱਧ
ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਇਹ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਿਹਦਾ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਜਾਂ
ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਹਕੀਮਾਂ
ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਐ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਆਹ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਆ ਗਈ। ਬੱਚੇ
ਜਿਹੜੇ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਚੁੰਘਦੇ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਂਦੀ
ਹਾਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੁੰਘਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ

ਆਗੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਦਾ। ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਬੀਬੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ
ਚਾਰਪਾਈ ਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਉਤੇ ਨੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਦੁੱਧ ਛੱਡੇ ਨੂੰ।
ਆਸ ਬੱਝੀ ਕਿ ਇਹ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਦਊ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ
ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੋਭਾ ਦੇਵੀ ਦਾਈ
ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੱਪੜਾ ਤਾਣ ਕੇ ਦੁੱਧ
ਪਿਲਾਉਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਥਣ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਨਹੀਂ।
ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਫੜ ਕੇ
ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾ ਦੇਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ
ਮੂੰਹ ਮੀਚ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਹਟੀ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਦੁੱਧ ਫੜ ਕੇ ਘੁਟਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀਆਂ
ਚੀਕਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੂਤਨਾ ਨੂੰ ਸੁਟਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਬਹੂ
ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਗਿਰਦੀ ਹੋਈ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੀ
ਹੈ ਕਿ ਛੁਡਾਓ-ਛੁਡਾਓ। ਇਕ ਹੱਥ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ
ਗੁੱਤ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ। ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਬਹੁਤ
ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਘੁਟਿਆ ਹੋਇਐ। ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ।
ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨਾ ਬਲ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਇਹਨਾਂ
'ਚ? ਨਾ ਉਹ ਗੁੱਤ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਛੁਡਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਖਿੱਚੀ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗਰਦਨ ਵਿੰਗੀ ਕਰੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਏਧਰੋਂ
ਹੱਥ ਛੁਡਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ
ਹੱਥ ਛੁਡਾ ਲਏ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਸੀ ਉਹ ਐਨੀ
ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ
ਗਈ, ਦੜੰਮ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਕਿ ਜੇ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਗੀ ਅੰਤ
ਹੁੰਦੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਉਹ ਰਾਖਾ
ਹੁੰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ,
ਜਿਹਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ।

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥
ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ
ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ
ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ,
ਆਪ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ
ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ 'ਚ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ। ਇਹ
ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਨੇ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ
ਦਾ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੌਤਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੀਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੌਣ ਹੈਂ ਬੀਬੀ ਤੂੰ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਆ ਗਏ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਨਖਰਾ ਦਿਖਾਲਿਆ। ਬੇ-ਧਿਆਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿ ਜਾਹ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਉਤੇ। ਜੇ ਪੂਤਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਹੀ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰੇਂਗੀ ਜਾ ਕੇ। ਘਰ-ਘਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਂਗੀ, ਗੁਨਾਹ ਕਰੇਂਗੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਸਰਾਪ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿ ਇਸ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਵੀ ਹੋਏਗਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ, ਛੇਵੇਂ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਲ ਰੂਪ 'ਚ ਆਉਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਐ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ। ਤੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਵੇਂਗੀ ਦੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ, ਉਹ ਦੁੱਧ ਤੇਰੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਦੇਣਗੇ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਤੂੰ ਮਰ ਜਾਏਂਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਉਹਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ 'ਚ ਲੈ ਆਏਗਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚੌਕਸੀ ਵਧ ਗਈ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰੁੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਏ। ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰੁੜ੍ਹਦੇ-ਰੁੜ੍ਹਦੇ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮਰ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ 500 ਰੁਪਈਆ ਦਿਤਾ ਸੀ। 500 ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਟੋਲ੍ਹਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਟੋਲ੍ਹਦੇ-ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਇਕ ਸਪੇਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰਨੈ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਪੈਸਾ ਦੇ ਦਊਂਗਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਸੱਪ ਹੈ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਲੱਗਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਾਰ ਦਊ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਵਡਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤਮਾਸ਼ੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਝਰਮਟ ਇਕੱਠਾ ਕਰਿਆ। ਹਟਾ ਦਿਤੇ ਪਿੱਛੇ। ਇਕੱਠ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਰੁੜ੍ਹਦੇ-ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਉਸ ਚੱਕਰ

'ਚ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆਏ ਉਹਨੇ ਸੱਪ ਸਿੱਧਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਉਹ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਫਣ ਚੁੱਕ ਕੇ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਘੁੱਟਿਆ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਦੀ ਸਿਰੀ ਘਸਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਘਸਾਉਂਦੇ-ਘਸਾਉਂਦੇ ਸੱਪ ਮਰ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ 'ਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸਪੇਰੇ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਪੈਸਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣੈ।

ਸੱਪ ਮਰਿਆ ਪਿਐ ਤੇ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਸਾਰੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਐਨਾ ਬਲ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੱਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਸਿਰੀ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ। ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਿੱਬਯ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵੇਦ ਪਾਠੀ ਸੀ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਥ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਸੁਟਦੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਾਹ, ਸੱਪ ਬਣ ਜਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਚਰਨ ਫੜੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਖਡਾਵਾ ਸੀ ਪੰਡਤ। ਉਸ ਖਡਾਵੇ ਨੂੰ ਗੱਠਿਆ ਕਿ ਦਹੀਂ ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਖਿਲਾਉਂਦੈਂ, ਆਹ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਕੇ ਦੇ ਦੇਈਂ। ਪੈਸੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਖਿਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਇਆ, ਮਕਾਨ ਤੋਂ। ਉਹ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਰੌਲਾ

ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਚੀਕ ਮਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਇਕ ਦਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ। ਉਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਿਉਂ ਖਿਲਾਉਂਦੇਂ। ਜਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਕੜੋ ਇਸ ਤੋਂ। ਪਕੜਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਕੁੱਤਾ ਖੜਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਪਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾਇਆ, ਕੁੱਤਾ ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਉਲਟ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਸੀ।

ਇਧਰ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਐਸਾ ਦਰਦ ਹੋਇਆ, ਲਿਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹਾਏ-ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,
ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੇ।
ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹਿੰਦੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੬

ਸੋ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਾਕਏ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਐ -

ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ ॥
ਦੁਸਟੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੁਆ ਹੋਇ ਕੈ ਸੂਲ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੭

ਲਾਇਆ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਹੀਂ ਖਿਲਾਉਣ ਦਾ, ਪਰ ਕੋਈ ਲੇਪ ਨਾ ਲੱਗਿਆ -

ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਆਪਿ ॥
ਪਾਪੀ ਮੁਆ ਗੁਰ ਪਰਤਾਪਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਪਣਾ ਖਸਮੁ ਜਨਿ ਆਪਿ ਧਿਆਇਆ ॥
ਇਆਣਾ ਪਾਪੀ ਓਹੁ ਆਪਿ ਪਚਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਪੁਭ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਅਪਣੇ ਦਾਸ ਕਾ ਰਖਵਾਲਾ ॥
ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਮਾਥਾ ਈਹਾਂ ਉਹਾ ਕਾਲਾ ॥ ੩ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪਰਮੇਸਰਿ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਮਲੇਛੁ ਪਾਪੀ ਪਚਿਆ ਭਇਆ ਨਿਰਾਸੁ ॥ ੪ ॥ ੯ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੭

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਓਧਰੋਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਈਰਖਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਹਰ ਗੱਲ 'ਚ ਈਰਖਾ।

ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਈਰਖਾ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂਆਂ-ਸੰਤਾਂ 'ਚ ਵੀ ਬੜੀ ਹੈ। ਪਤੈ ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸੰਤ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਾਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਈਰਖਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਈ ਤਾਤ ਪਰਾਈ,
ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੯

ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਐ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੁਕਸ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ 'ਨਾਮ' ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਸੇਵਕ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦੇ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥੧੫੮ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਜੇ ਬਾਂਸ ਹੈ, ਭੂਕਨਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਵਾ ਮਾਰੇ ਅੱਗ ਤਾਂ ਜਾਲ ਦਏਗਾ ਉਹ। ਲੇਕਿਨ ਬੰਸਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਖਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਅੱਗ ਤਾਂ ਜਾਲ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਨੋ ਤਨੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਖਰਲ ਰਖ ਕੇ ਕਰਦੇ, ਪੰਨ੍ਹਾ ਰਖ ਕੇ ਕਰਦੇ, ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਪਾਰਸ ਹੈ, ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਕਾਗਜ਼ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲਾਓ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚ ਪੰਨ੍ਹਾ ਆ ਗਿਆ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਕ ਰੂਪੀ ਪੰਨ੍ਹਾ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਈਰਖਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਰਾਗੀ ਰਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭਰਾ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ, ਸ਼ਰੀਕ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾਲ ਕਰਦੇ, ਪਿੰਡ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਈਰਖਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਹ ਲਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤਾਂ

ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਗਰੀਬੀ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਊਗਾ, ਪਰ ਈਰਖਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਹੋਣਾ।

ਆਹ ਸੰਖ ਲੈ ਜਾ, ਥਾਉਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ, ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲਿਆ ਕਰੀਂ ਕਿ ਆਹ ਚਾਹੀਦੈ। ਪਰ ਇਹਦੇ 'ਚ ਨੁਕਸ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਦੁਗਣਾ ਸਰੀਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਏਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਜਾਵੇ ਜੀ ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਅਮੀਰ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗਰੀਬੀ ਤਕ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਲ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸੰਖ ਤੋਂ ਮੰਗਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੈ। ਦੁਗਣਾ ਸਰੀਕਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਸਿਆਪਾ ਛੇੜਿਐ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਸੀ, ਦੁਗਣੇ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਮੰਗਣਾ, ਨਾ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੈ, ਨਾ ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਦਾ ਨੁਕਸ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਈਰਖਾ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਰਦੈ, ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੈ। ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੈ ਜੇ ਉਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਏ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੂੰ ਥਾਉਂ ਲਿਪ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਜੁਗਤ ਸੁਝੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਦੇਖੀਂ ਸਹੀ ਕੀ ਬਣਦੈ। ਥਾਉਂ ਲਿਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੰਗ ਨਾ ਲਈਂ ਕੁਛ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੁਣ ਤਾਂ ਲੈ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਖ ਦੇਵਤਾ ਮੇਰੀ ਇਕ ਅੱਖ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕਰ ਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ-ਦੋਵੇਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਗਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਮੇਰੇ ਬੂਰੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਖੂਹ ਲਾ ਦੇ। ਇਹਦੇ ਇਕ ਲਗ ਗਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲਗ ਗਏ। ਉਹ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਆਵੇ ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਟ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲਿਆ ਸਵਾਦ। ਹੁਣ ਆਏ ਨੇ ਠੀਕ। ਸੋ ਇਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਇਹ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਨਾ ਸਾਧੂਆਂ 'ਚੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਦੀ ਉਥੇ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਇਕ ਆਤਮਾ ਦੇਖ ਲਵੇ। ਆਪਣੇ

ਆਪ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਦੇਖੇ ਨਾ। ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਈਰਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ ਆਏਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏਗਾ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਮਿੱਤਰ ਲਗਦੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਪੱਖੀ ਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਸੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ 'ਤੇ ਇਹਦਾ ਟੱਬਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ। ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਹੇ ਸਾਰੇ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਉਹ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਿਆ। ਨੌਬਤ ਇਥੇ ਤਕ ਆ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਲਾਹੌਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ 1606 ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, 30 ਮਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੋ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੇਲ੍ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਟੋਪੀ ਬੇਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੰਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਗਾ 'ਤੇ ਕਲਗੀ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਮੈਂ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾਂਗਾ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਖਿੱਚ ਲੂੰ, ਸਾਰੇ ਕਰਾਮਾਤੀਆਂ ਦੀ। ਪੀਰੀ ਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਤਪ ਫੀਨ ਕਰ ਦੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। 1 ਹਾੜ 1665 ਨੂੰ। ਆਪ ਨੇ ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਰੀ, ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਵਾਰਾਂ ਗਾਓ। ਐਸੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਰੀ ਆਪ ਨੇ, ਨਵਾਂ ਰੁਖ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਫੇਰ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਆ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਰ ਹੱਥ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਆਪ ਉਸ ਪਾਸ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਲੀਅਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤੇ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ, ਅਖੀਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। 52 ਰਾਜੇ ਆਪ ਨੇ ਛੁਡਾਏ, ਕਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੋਲਾ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਕਲੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਬਾਹਰ ਆਏ।

ਅੱਜ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਭਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰੇ ਪਏ, ਪਰਜਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ? ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਕੀ ਝੂਠਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ! ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹੋ, ਕੀ ਨਾ ਕਹੋ। ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ। ਚੰਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਐ, ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਪ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਸਣ ਲਾਇਆ, ਤੰਬੂ ਲਗ ਗਏ। ਇਕ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਆਸਣ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਤੰਬੂ ਲਗ ਗਏ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਇਕ ਘਾਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਨ 'ਚ ਚਾਉ ਜਾਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵਾਸਤੇ ਨਰਮ-ਨਰਮ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦਾ ਹੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਘਾਹ ਇਕ-ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ, ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਟੈਂਟ ਵਲ ਆ ਗਿਆ। ਆ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੜਾ ਆ ਗਿਆ ਇਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲਾ। ਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਦੇਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ ਬੜੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਥੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਮੈਂ ਕੁਛ ਭੇਂਟ ਕਰਨੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਨੇ ਦੋ।

ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਡ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਘਾਹ ਦਾ। ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਇਕ ਲੀਰ ਕੱਢੀ ਮੈਲੀ ਜਿਹੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਨਾ ਆਵਾਂ,
ਇਹੋ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰਾ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਕੀ ਚਾਹੁੰਨੈ? ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ। ਦੱਸ ਕੀ ਚਾਹੁੰਨੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਘਾਹੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿੰਨਾਂ, ਕੋਠੀਆਂ, ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ ਦਿੰਨਾਂ। ਉਹ ਲੈ-ਲੈ ਤੂੰ।

ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥
ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਹੋਰਿ ॥ ੨੭ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦਿਓ, ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਮੰਗਦਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜਾਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਉਤਰੇ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ,
ਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖੀਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀ ਮੰਗਣੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਪ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ

ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਵਾਬ ਕੀ ਦੇਵਾਂ ਇਸ ਨੂੰ। ਜੰਮਣ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਘਾਹੀ, ਭਾਈ! ਤੂੰ ਗਲਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗ ਲੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੰਗਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕੀ ਮੰਗਣੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਔਹ ਕੈਂਪ ਹੈ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਨੇ। ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ ਗੱਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੱਚੇ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
ਸੱਚੇ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਜਿਹੜੇ।

ਉਹੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ -

ਭਾਗਨੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥
ਪਰਵਾਣੁ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੯

ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਧਨ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਨੀਂਦਾਂ ਝਾਕੀਆਂ ਨੇ, ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੈਠਦੇ ਨੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੇ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੬

ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ? ਝੂਠੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ -

ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ

ਝੂਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੮੫੬

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਚਿੱਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਡਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ -

ਪਰਵਾਣੁ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ

ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥

ਕੇਸ ਕਾ ਕਰਿ ਚਵਰੁ ਢੁਲਾਵਾ

ਚਰਣ ਧੂੜਿ ਮੁਖਿ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੨ ॥

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥ ੩ ॥

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ

ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ

ਤੇਰੇ ਜਨ ਦੇਖਣੁ ਪਾਵਾ ॥ ੪ ॥ ੭ ॥ ੫੪ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੯

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥

ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੁਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ- ੭੦੭

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੰਗਤੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਉਲਾਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰੋਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੈਰ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਸੀ ਉਹਦਾ ਮੋਹਕਮਦੀਨ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਜਹਾਂਗੀਰ। ਲਸਕਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੋਇਐ, ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਨੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਿਹੈ। ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਵਾਜੇ-ਗਾਜੇ, ਬੈਂਡ ਵਜਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਹਿਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤਾ ਇਕੱਠ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਾਨੇ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਬਾਨੇ! ਆਹ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਮੈਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਏ ਹਿੰਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਆ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਰੋਕ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ ਦੂਰ ਹੀ, ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਆਵੇ।

ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,
 ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ, ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ।
 ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹਸਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਨੇ। ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਓ ਰੋਕ ਦਿਓ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੇ। ਪੁੱਛ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਐ?

ਬੀਬੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿਤਾ ਸਾਰੇ ਰੋਕ ਦਿਤੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ, ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਠਹਿਰੋ! ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ, ਭੇਰੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹਜ਼ੂਰ! ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੇ ਹਿੰਦ ਆਪ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਭੀਖ ਮੰਗ ਰਿਹੈ, ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਖੈਰ ਮੰਗ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿ ਦਓ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਵਾਪਸ ਜਾਏਂ, ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਮਤ ਆਏਂ।

ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਤਾ। ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਆਉਂਦੈ। ਬੜੇ ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਪੁੱਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਹਾ, ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਓਹੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਫੇਰ ਆਇਐ?

ਕੀ ਕਹਿੰਦੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਆਪ ਦੇ ਕਦਮੇ ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਾਉਣੈ। ਦੂਸਰਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਆਇਐ, ਚੁੰਗੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਐ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਚੁੰਗੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚੇ ਕੋ ਲੈ ਆਓ।

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਨਿਗ੍ਹਾ ਕੀਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਲੇ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਹਮੇਂ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ।

ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਕਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ। ਜਿਹਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਰਿਆ ਰੁਕ ਜਾਣ, ਰਸਤਾ ਦੇ ਦੇਣ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ।

ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਈ। ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੱਜ ਤਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਹੈ -

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੋਤੀ ਰਾਤੇ ॥
 ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥੩ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੯

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਫਤੁਪਤਿ ਰਾਜਾ
 ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੮੫੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਮੰਗਦੈਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਉਹਦਾ ਮੰਗਤਾ ਹਾਂ। ਔਹ ਸਾਹਮਣੇ ਤੰਬੂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ। ਜਾਹ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਥੋਂ ਮੰਗ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੰਡ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲਈ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲਏ।

ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਬਈ ਐਨੀ ਦਲੇਰੀ? ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨਿਆਜ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਕੀ ਨੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਚੁੱਕ ਵੀ ਲਈ ਇਹਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਘਾਹੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦੈ, ਆਦਰ ਕਰਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ। ਘਾਹ ਰਖਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਟੇਕਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੁਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਸਿੱਖਾਂ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਛੋੜ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਬਿਨਾਂ ਬੋਲਿਆਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਜਿਥੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਮੰਡਲ ਪਿਛੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਕੌਤਕ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਸੁਣਦੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਨਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਸ ਕਰਿਐ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੇ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ -
੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੧੧੭ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ,
ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ
ਹੋਏ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਸਹਿਜ ਤਪ
ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਿਸਦਾ ਫਲ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ
ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਕੁਛ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ, ਇਹ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਬਹੁਤ

ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਹੱਲ ਖੜ੍ਹਾ
ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ
ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ,
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੀ,
ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਦੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਵਿਚ,
ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਿਹਾ,
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ
ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸੇ -

ਦੂਸਰ ਹੋਇ ਤ ਸੋਝੀ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੪

ਜਦੋਂ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਦਸਣਾ ਕੀਹਨੇ ਹੈ,
ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਆਪ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ।
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਹੋਂਦ, ਜ਼ੀਰੋ ਦੇ
ਨਾਲ, ਸੁੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਬੜੀ
ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਜੋ ਬੀਜ ਹੈ ਬੋਹੜ ਦਾ, ਉਹਦੇ
ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦਰਖਤ ਪਿਆ ਹੈ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ,
ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੀ। ਜਿਹਨੂੰ ਅਣਹੋਂਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੁੰਨ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਹੋਂਦ (being) ਹੈ, ਹਸਤੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੀਮਾ
ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ, ਮਹਿਦੂਦ
ਤੇ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕੇ ਨੇ। ਉਹ ਨਿੱਕਾ ਗਿਆਨ ਵੱਡੀ ਬਾਤ
ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ
ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਸੀ।
ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂਆਂ
ਨੇ, ਪੀਰਾਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਅਵਤਾਰਾਂ
ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿਤੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ
ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪੇ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੀ ਉਥੇ,
ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ
ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਵੀ
ਸੀਗਾ, ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਵੀ ਸੀਗੀ, ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ।
ਮਾਇਆ ਵੀ ਅਨਾਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ ਅਨਾਦੀ ਹੈ।
ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰੀ।
ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਨਰਬਚਨੀ ਹੈ, ਇਹਦੀ

ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਫੈਸਲਾ। ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ। ਹੱਠ ਕਰਦੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਰ ਦੂੰ ਫੈਸਲਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੁਰਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅੰਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਐ। ਆਹ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਹੋ ਅੰਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਐ। ਅੰਡਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ? ਮੁਰਗੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਐਨਰਜੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਉਵੇਂ ਮਾਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਲੈਂਦੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ (compress) ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੇਅੰਤਤਾ (infinity) ਹੈ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ। ਇਕ ਐਸੇ ਆਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਥੇ ਸਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੀ, ਇਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਜੀਵ ਸੀਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਈ, ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਹਿਲਜੁਲ ਦਾ ਅਸਰ ਜੀਵ ਉਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਫੜ ਕੇ, ਜੀਵ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਸ਼ਕਲਾਂ ਧਾਰ ਲਈਆਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ। ਧਾਰਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਈ, ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਤੁਲਨ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਚੇਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਆ ਜਿਸ ਵਕਤ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਆਪੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਬਣੇ, ਓਨੇ ਹੀ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਜੀਵ ਆਇਆ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਛੋਟੀ ਸੱਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਜੀਵ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੜੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ

ਅਸੀਂ ਉਲਝ ਗਏ। ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ -

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੂ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੬

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸੀ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ, ਫੁਰਨਾ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਆਪੇ ਹੀ ਬਦਲ ਲਿਆ। 'ਏਕੰਕਾਰ' ਕਹਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਵਜੂਦ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਰੂਪ, ਨਾ ਕੋਈ ਰੰਗ, ਨਾ ਰੇਖ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੇਖ, ਨਾ ਕੋਈ ਚੱਕਰ, ਨਾ ਕੋਈ ਚਿਹਨ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕੀਏ, ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਏਕੰਕਾਰ। ਓਅੰਕਾਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ੴ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ' ਬਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਸੀ। ਨਾਮ ਸੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਏਕੰਕਾਰ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ -

ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ।

ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨

ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਏਕੰਕਾਰ। ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਈਸਾਈ, ਇਸਲਾਮ, ਜਰਤੁਸ਼ਟ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਸੀ। ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕੋ ਰੂਪ ਸੀ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਏਕੰਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਹੋਈ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਧੁਨ ਸੀ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਧੁਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਧੁਨਾਂ, ਉਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨ ਦੇ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ਆਦੀ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀ ਧੁਨ ਹੋਈ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥ ਅੰਗ- ੩

ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਬਹਿ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ।

ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ।

ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਹੋਈ। ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਗੀ। ਉਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਜੇ ਕੁਛ ਮੈਂ ਬੋਲਦਾਂ, ਇਹ ਕਦੇ ਨੀ ਮਰੇਗੀ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਹਿ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦੈ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਕਰ ਲਵੇ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਐਸੀਆਂ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਦਸ ਦਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ। ਉਹ ਧੁਨ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਧੁਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਅਧਿਆਤਮ ਦੀ ਆਤਮਕ ਧੁਨ ਸੀ। ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨ ਓਅੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਉਪਾਇਆ।

ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਓਅੰਕਾਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਨ ਹੋਈ। ਧੁਨ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਜੇ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਰਖ ਲਿਆ। 'ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਦਾ ਨੀ ਸਾ, ਆਪੇ ਰਖ ਲਿਆ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਧੁਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਓਅੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਹਾਂ ਓਅੰਕਾਰ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਓਅੰਕਾਰ ਨਾ ਕਹੋ। 'ਕੁੰਨ' ਕਹੋ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ, 'ਓਅੰ' ਕਹੋ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਕੋ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਹਦਵਾਣਾ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਤਰਬੂਜ ਕਹਿ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਮਤੀਰਾ ਕਹਿ ਲਓ, ਚਾਹੇ water melon ਕਹਿ ਲਓ। ਸੋ ਉਸ ਧੁਨ ਤੋਂ ਰਚਨਾ ਹੋਈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਹਾਓ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਹਦੇ ਵਹਾਓ ਦੇ ਵਿਚ -

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ

ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬

ਬੇਅੰਤ ਜਾਤਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮਾਂ, ਕੋਈ ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦੈ, ਕੋਈ ਫੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਿਆ ਫਿਰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਇਹਨੇ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਸਾਡੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਹੋ ਸਾਵਧਾਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਤੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਹੁਤਾ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ,

ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਇਥੋਂ ਆਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਗਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਲੰਘ ਚੁਕਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਓ, ਆਪ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਗੰਡ-ਗੰਡੋਲੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਖੁੱਡਾਂ ਪੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਹਵਾ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅਗਨ ਦੇ ਜੀਵ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਪੇਸ ਦੇ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਆਖਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਤਕ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਭਜਨ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਮਿਕ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗਰਜਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਸੁਰਤੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੱਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਪਿਛਲਾ ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਇਥੇ ਇਹ ਸੀ ਮੈਂ। ਉਹਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਚਦਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਇਦੇ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਆਇਐ, ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਫਜ਼ੂਲ ਨੇ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ। ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ ਬਗੈਰ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕੋਈ ਮਕੈਨੀਕਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕੰਮਪਿਊਟਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੰਜਨੀਰਿੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ - ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ' ਕਿਹੈ। ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਣਾ। ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਮਿਲ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਆਪ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵੇਂ ਨਾ, ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਜਾਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਘਰ ਨਹੀਂ ਘਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਸਿਹਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ

ਚੰਗੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਥੋੜੀਆਂ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਲੋੜਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਜਾਣੈ ਸੌ ਮੀਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਜਾਨਾਂ, ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਖਰਚ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾਂ। ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਉਡੀਕਣੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਨੇ। ਨਾ-ਮੁਆਫਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣਾ ਪੈਣੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਭੇ ਇੱਛਾ ਹੋਣ ਤੇਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਇਹ ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋੜਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਕੋਈ ਪੁਤੁ ਸਿਖੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ

ਤਿਸੁ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸਵਾਰੇ ॥

ਜੋ ਇਛੈ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਇਸੀ

ਪੁਤੁ ਧਨੁ ਲਖਮੀ ਖੜਿ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੭

ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੁੱਤ, ਧਨ, ਲਖਮੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ -

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ

ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈਂ,

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਵਿਚਾਰ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਰੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਹੋਣੇ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋ।
ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਨਾਉਂ,
ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਮਰ ਗਿਆ। ਖਤਮ ਹੋ
ਗਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਹਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੜੌਲੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ
ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ
ਇਥੇ। ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਕਹਿ
ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ
ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਇਹ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ। ਉੱਚਾ,
ਨੀਵਾਂ ਸੋਚਦੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।
ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੰਤ ਕਹਾਉਂਦੇ।
ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਨੱਠਿਆ ਫਿਰਦੇ। ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕੁਛ ਵੀ।
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਅਜੇ ਭਾਵਨਾ ਮੈਂ ਦੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
'ਮੈਂ' ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਸੋਚਣ
ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਇਹਦੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਜੁਗਤ ਹੀ
ਹੋਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਰਦੀ। ਕੋਈ
ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ। ਬੜੀ ਹੀ ਸਖਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੰਤਰ
ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਕਿਸੇ ਜੰਤੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਕਿਸੇ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ। ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-
ਜਿਉਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰੇ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ
ਸੰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਣਿਆ ਹੀ
ਨਹੀਂ। ਉਹ 'ਮੈਂ' 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੇ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਹੈ
ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ
ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਤੱਤ ਬਚਨ ਹੈ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਉਸ ਸਰੀਰ
'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਰਹਿੰਦੇ।

ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਹਿੰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ।
ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਐਨੀ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੂਲ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ,
ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਵੀ ਓਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਓਨੀ ਹੀ ਹੈ
ਪਰ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਨੇ ਪੜਦਾ ਪਾ ਛੱਡਿਆ। ਉਹ ਨਿੱਕੀ
ਹਉਂ ਨੇ ਤੇਰੀ, ਨਿੱਕੀ ਜਿੰਦ ਨੇ ਨਿੱਕਾ ਬਣਾ ਲਿਆ
ਇਸ ਨੂੰ। ਸੀਗਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਵਿਚਾਲੇ ਆ

ਕੇ ਅੜ ਗਿਆ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਤੇ
ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਹੈ ਉਥੇ ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੮ ॥ ਅੰਗ- ੪੪੨

ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ-

ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚਿ

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਹਰਿ ਉਰ ਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੭

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਰਹਿੰਦੇ
ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਧਾਨ ਹਨ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੧੭

ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸੋ ਪਾਏ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੭

ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਉਹਨੂੰ
ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਦੂਜਾ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸੂਲ ਨੇ। ਜਿੰਨੀ
ਦੇਰ ਤਕ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀਂ
ਦੇਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਤੋਂ ਤਰ ਸਕੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ
ਤਰ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ
ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਹਿਲੀ ਜੇ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ
ਚੱਲਣ ਦੀ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦੇ
ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦੇ। ਜਿਉਂਦਾ ਕੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚ
ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੁਰਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ
ਹੈ, ਜੀਵਨ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਰਜੀਵੇ ਮਰਿਆ ਜਿਹਨੂੰ ਜਾਂਚ
ਆ ਗਈ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ।
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਘਰ ਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ।
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ
ਦਾ ਫਿਕਰ ਖਾਂਦੇ, ਮੈਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ, ਫਲ
ਕਰਦੇ, ਕਪਟ ਕਰਦੇ, ਧੋਖੇ ਦਿੰਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਂਦੇ।
ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਇਹਦਾ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਅੱਡ ਹੈ

ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਗੱਲ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੈ, ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣੈ, ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਧਰੋਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਓਧਰ ਵੀ ਬਣਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਉਂਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ 'ਮੈਂ' ਕਾਇਮ ਹੈ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ 'ਮੈਂ' ਭੁਚਾਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ; ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਮੈਂ' ਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀਂ ਹੋਵਣਾ।

ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਦਾ। ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਦੇ ਤੂੰ ਸੇਵਕ ਕਾਹਦਾ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਕਬੂਲਦੇ ਨੇ, ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਬੂਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦੋ ਦੀ ਇਥੇ ਗੁਜਾਇੰਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਕ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦੈ-

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣ ਕਬੂਲ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਅਸੀਂ ਆਹ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਣਾ ਕਬੂਲ ਕਰ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਏਂਗਾ, ਅੰਦਰਲਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ 'ਮੈਂ' ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਾਇਮ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਤਹਿ 'ਤੇ' ਹੈ। ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਹੈ ਉਹ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੇੜੇ ਗੁੜੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਨੇ। ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੈ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੇ ਰੱਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣੈ, ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਮਾਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਮੁਰੀਦ ਬਣਨੈ ਪੂਰਾ -

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬਰ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਹੋਣ, ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਵਰਤਣੀ। ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਦੇ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸੀਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਓਹੀ ਜੋਤ ਹੈ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਬਗਦਾਦ 'ਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਪੀਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਾਫ਼ਰ ਆ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ। 'ਸੰਗਸਾਰ' ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਐਨੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰੇ ਕਿ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੀ ਦਬ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਬੋਝ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਕਬਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਉਹਦੀ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪੱਥਰ ਲਈ ਆਉਂਦੈ, ਕੋਈ ਸੇਰ ਦਾ, ਕੋਈ ਦੋ ਸੇਰ ਦਾ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੇਰ ਦਾ। ਕੋਈ ਪਾ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਘੱਟ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਬ ਦੇਣਗੇ ਥੱਲੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖ ਤੂੰ।

ਉਹ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਜਦ ਤਾਂ ਬਾਂਹ ਹੀ ਨਾ ਹਿੱਲੇ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਜੁੜ ਗਈਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਇਹ ਆਮ ਹੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਰਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਟਾਲ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਆਦਰ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰੇਗਾ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਆਪਾ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਚੱਲ ਪਵਾਂਗੇ, ਚਾਰ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ ਇਥੋਂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਿਕੰਦਰ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲਏ, ਅੰਗਰਖਿਅਕ ਨਾਲ ਲਏ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਆ ਗਿਆ, ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਲੰਘਣ ਨੂੰ। ਪੋਰਸ ਅੱਗੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਦੇ ਝਾੜੀ ਨੂੰ ਫੜਦੈ, ਕਦੇ ਓਸ ਝਾੜੀ ਨੂੰ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਫਸਦੇ ਨੇ ਕੱਪੜੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ, ਸੰਤਾਂ

ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਬਣਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।
ਇਹ ਲੋਕ ਰਾਹ ਨੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਦੇ
ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ
ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਅਜ਼ਾਦ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰੀਅਤ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ
'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸ਼ਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ
ਨਿਕਲਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ
ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਭੱਠ ਨਿਵਾਜਾ ਚਿਕੜੁ ਰੋਜੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗਲ ਫਾਹੀ।

ਬੁੱਲੇ ਨੇ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦਿਤੀ ਇਹ ਗੱਲ। ਜੇ ਕਿਤੇ
ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੀ ਖੱਲੂ ਲਾਹ ਦੇਣੀ
ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ। ਪਰ ਰਾਜ ਪਲਟਾ ਖਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਹਿ ਬੈਠਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕਿਆ।
ਜਿਹਨੇ ਕਿਹੈ, ਸੱਚ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਮਨਸੂਰ। 'ਅਨਹੱਲ
ਹੱਕ ਬਿਗੋ' ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਸਜਾ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੀ, ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਗੱਲ
ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਉਹਨੇ ਕਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ
ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਤਾਂ
ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਝੰਡੀ
ਲਾਈ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਈਦੀ। ਸ਼ਰਧਾ
ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਈਦੈ। ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੈ ਇਕ ਬੰਦਾ ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਇਕ
ਕੰਧ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰੀਂ ਬੈਠੈ,
ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਧੁੱਪ ਸੇਕ ਰਿਹੈ।

ਉਹਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਵਲ ਦੇਖਿਆ 'ਤੇ ਕੋਈ
ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਵਲ। ਧਿਆਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦੇ ਸਾਧੂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬਣੀ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਜਿਹੜਾ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਹੈ ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਜੀਵ ਫਸੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਮਾਇਆ
'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ।

ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,
ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ ਸਾਧੂ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ।

ਆਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੈ ਬੀਰਮਦਾਸ। ਉਥੇ
ਤਤ ਦਰਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਦੇ ਕੋਲ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਤੰਗ ਕਰਨ
ਲਗ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਕਿਤੇ ਹੀ
ਕੋਈ ਇਕ ਦੋ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆ ਜਾਣ, ਗਰਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ
ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ
ਅੱਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਦੁਕਾਨ ਖੁਲ੍ਹੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਸੇਵਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼। ਆਉਂਦੇ ਹੀ
ਬਸ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਡੇ ਦੁਖਦੇ ਨੇ, ਗਿੱਟੇ ਦੁਖਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ
ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਹੁੰਦਾ। ਆਹੀ ਕੰਮ ਰਹਿੰਦੈ, ਜਾਂ
ਮੇਰੇ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਬਿਰਤੀ ਐਸੀ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਬੀਰਮਦਾਸ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਉਹ ਜੇ
ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ।
ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦਬਕਾ ਮਾਰਨਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਕੋਈ ਆਓ।
ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਵੀ ਮਾਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ।
ਡੰਡਾ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਡੰਡਾ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜਾ
ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ
ਓਲਾਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਥੇ
ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਓ। ਇਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆ
ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਹੀ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸੰਤ ਜਾ
ਕੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਹਣ 'ਚ ਬਹਿ ਗਏ, ਡਲੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ
ਸੀ। ਇਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਦੇ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ
ਸੀ। ਮਸਾਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲੱਗਿਆ,
ਦੂਰੋਂ ਹੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਂਸ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਬਾਂਸ
ਮਾਰਿਆ ਪਿੱਠ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਹ
ਉਠੇ ਨਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬਾਂਸ ਮਾਰ ਦਿਤੇ,
ਲਗਾਤਾਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓਏ ਤੂੰ ਅਜੇ ਰੱਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੁੱਤਰ ਚਾਹੁੰਦੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ

ਚਾਹੁੰਦੈਂ। ਜਾਹ ਨੱਠ ਜਾ ਕਹਿੰਦੇ।

ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿ ਲਈ ਉਹਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੀ, ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਆ ਰਿਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਾ ਇਹਨੂੰ। ਇਹਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਜੇਈ, ਆਹ ਇਕ ਸਾਧ, ਨਾ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਨੰਗ ਧੜੰਗਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਉਠਿਆ ਮੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ। ਐਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਇਹਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਛਾ ਗਿਆ, ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ ਇਹਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੂੰ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਪਰ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਪੋਰਸ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹੈ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਲਿਆ ਕੇ ਉਘਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਾਰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਿਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜੜ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਇਹਦੀ ਬੇਬਸੀ ਨੂੰ, ਪੋਰਸ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾ ਹੈ ਹੀ। ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਲਵਾਰ ਅਜੇ ਰੱਜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੂਨ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ। ਲੱਖਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਐਨਾ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਐਨਾ ਲਾਲਚ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਐਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਿਉਂ ਆਇਐ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਗੁਲਾਮ ਆ ਜਾਏ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦੈਂ?
ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਆ ਜਾਏ?
ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਹਦਾ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਆ ਜਾਏ?
ਕਹਿੰਦਾ, ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ, ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਗੱਲ ਛੱਡ ਤੂੰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕਿ ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਨ ਤੁਰਿਆ ਘਰੇਂ?

ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਿਰਸ ਸੀਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚੀਆਂ। ਫੌਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਹਿਰਸ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਹੈ ਉਹ ਹਿਰਸ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਹਿਰਸ ਹੈ ਨਾ ਔਹ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਖੜ੍ਹਾਵਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਗੁਲਾਮ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੌਥਾ ਗੁਲਾਮ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਇਹਨੂੰ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪਾਰਕ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਫੁਹਾਰੇ ਚਲਦੇ ਹੋਣ, ਬਗੀਚੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣ, ਫੁੱਲ ਲੱਗੇ ਹੋਣ, ਸੜਕਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਣ। ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਲਈ, ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਹੋਣ।

ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਲਵੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸੇਵਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛਾਉਂ ਨਾ ਕਰ, ਪਾਸੇ ਹਟ ਜਾ, ਧੁੱਪ ਰੋਕ ਦਿਤੀ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਮਹਾਤਮਾ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਾਰਨ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੀ, ਉਸੇ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਲ ਨਾ ਚੱਲੇ, ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਪੀਰ ਦੇਖਦੇ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਹੰਭ ਗਿਆ।

ਉਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਪੀਰ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ

ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਹੈੱਡ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ਬਗਦਾਦ। ਉਥੋਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤੇ ਫਤਵੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਲਗ ਕੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਇਹਨੂੰ ਸਾਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਰੂਹਾਨੀ ਪਦ ਹੈ ਸਾਬਰ। ਇਕ ਤਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸੰਤੋਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ **'ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀਂ ਹੋਵਣਾ। ਸਾਬਰ ਸਿਦਕ ਸਹੀਦ ਭਰਮੁ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।'**

ਸੋ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਕ ਬਣਨੇ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਣੇ -

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮੁ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ,

ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰ।

ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੨

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਅਮੋਲ ਰਤਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ-

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ

ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਜਾਂ ਅਮੁੱਲ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੀ ਕੀਮਤ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ਕਢਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੦

ਉਹ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਵੇ ਕੋਈ, ਉਹ ਰਤਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਉਹ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਪਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਲੇ ਤਕ -

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੬

ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲਿਹਾਜ਼ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੁੰਦੀ ਨੀਂ। ਸੰਤ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਤ ਲਿਹਾਜ਼ਾਂ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਉਹ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਤ ਫਸਦਾ ਕਦੋਂ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਕੰਮ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇਕੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮਸਤੂਆਣੇ ਦਾ ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਕਿਤੇ ਫਸ ਨਾ ਜਾਇਓ। ਨੀਵੇਂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਇਆਧਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਮਾਇਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨਗੀ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਧੂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ, ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਨਾ ਜਾਇਓ। ਪਕੜ 'ਚ ਨਾ ਆ ਜਾਇਓ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਆਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਹੁੰਦੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਖ਼ਤ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਆਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲਓ। ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੈਸਾ ਆਇਐ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ, ਕਿੰਨਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਭੇਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਬਾਹਰ ਹੀ

ਬਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਭੇਰੇ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇ ਜਾਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਦੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ। ਹੇਠਾਂ ਪਿਆ ਸੀ ਪਲੰਘ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਏ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦਾ ਹਿਸਾਬ? ਸਾਡੇ ਇਕ ਤਾਂ ਚੋਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ, ਇਕ ਕਛਹਿਰਾ ਹੈ ਔਹ ਸੁੱਕ ਰਿਹੈ। ਇਕ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਐ। ਇਕ ਪਰਨਾ ਹੈ, ਇਕ ਆਹ ਛੋਟੀ ਦਸਤਾਰ ਅਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਸਿਰ 'ਤੇ। ਉਥੋਂ ਉਠੇ ਪਰਨਾ ਲਿਆ ਤੇ ਵਿਚ ਕਛਹਿਰਾ ਲਪੇਟ ਕੇ, ਲੱਤ ਨਾਲ ਗੰਢ ਦੇ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਚਾਬੀਆਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਓ। ਆਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿਸਾਬ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਾਰਾ।

ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਏ, ਨਾ ਤਖਤ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਸਤੂਆਣਾ ਜਦੋਂ ਬਣ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਗਏ ਇਧਰ। ਸੰਤ ਜਿਹੜਾ ਪਕੜ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੈ, ਉਥੇ ਮਰਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉੱਚੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦੈ। ਸੰਤ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਹੀ ਭੰਨੋ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫਸਾ ਹੀ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਕੜ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਤ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੁਹਥਾਜੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੁੰਦੈ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਾਓ ਫੇਰ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਕਰਦੈ ਦਿਓ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਹਥਾਜੀ। ਸੰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਏ, ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਲੰਘ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਚਾਹੀਦੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਓ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਰੂੰਗਾ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕੀ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਵਗੈਰਾ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਓ ਬਸ, ਆਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਉਹ ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੇ। ਬਈ ਬੰਦਾ ਬਹੁਤ ਮੂੰਹ ਮੱਥੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੈ, ਪੈਸਾ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਓ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਸਮਾਨ ਲਿਆਈ ਜਾਣ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਗਾਰਾ ਵਗੈਰਾ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਗਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ। ਆਪੇ ਹੀ ਗਾਰਾ ਰਲਾਉਣ, ਆਪੇ ਹੀ ਭਰਨ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਣ, ਆਪੇ ਹੀ ਉਪਰ ਲੈ ਜਾਣ। ਰਾਜ ਕਹਿਣ ਕਿ ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਚਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹੈਂ। ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਜਿਹਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਭਾਈ, ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਰੱਬ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਾਂ। ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਰੋਜ਼। ਪਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਉਧਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਵੰਡ ਦਿਤੇ, ਕਿ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਗਾਰਾ ਫੜਾ ਰਿਹੈ। ਵਿਚੇ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰਦੈ ਵਗਾਹ-ਵਗਾਹ ਕੇ। ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ -
ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੇ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੧

ਪੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਮੁਥਾਜੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਰੰਗ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ। ਜਿੱਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫਸਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਬੇਪਰਵਾਹ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - **'ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰੂ' (ਅੰਗ-1422)** ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ 2019 ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-55)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 18 ਮੋਨੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਾਇਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋ। ਇਹ ਭਜਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮੈਂ ਭਾਵ ਵਖਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁੰਦ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਚਾਬੀ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

**ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ
ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥**

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥
ਅੰਗ - ੬੨੪

ਉਹ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖਤਮ ਕਰਾ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ਅੰਗ - ੮

ਨਦਰ ਦਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੱਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਉਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤਰ ਵੀ ਭਰਮ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਅਨੇਕਾਂ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਚਕਸੂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੱਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕੇਵਲ ਜਿੱਦ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭਟਕਣ ਲਈ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਜਿਨਾ ਨਾ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੩੬੭

**ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ,
ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ,
ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)**

ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਨੀਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਭੁਲੜਾਂ ਦੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਦਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਓਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਉਲੂਵੱਤ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਾਡੇ ਅਭਾਗ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਬਹੁਤ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, 9 ਮਾਘ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਹਰ ਸਾਲ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਆਪ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੱਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਤਪਸਿਆ ਕਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਨ ਲਾਈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ ਜੋ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਸਦਾ 'ਹੈ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੱਤ ਸਰੂਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛੇ ਪੁਤਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਟੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਤਿ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਦੀਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਪਾਇਲ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਨਕਿਆਂ (ਮਨਸੂਰਾਂ) ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਰੋਤੇ ਦੇ ਉਚੇ ਟਿਬਿਆਂ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹ ਲੰਘਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਵਾਪਸੀ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਇਸ ਘੋਰ ਤਪ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਾਧੂ ਢੱਕੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਥਕਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਮਿਲਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ। ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਕ ਧੁਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਿਚਦੀਆਂ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਤਵੀਂ-ਅੱਠਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਭੀ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਿਤਨੇਮ ਪੱਕੀਆਂ ਛੇ ਮਾਲਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੱਕੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਣ ਲਿਖਣ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਅਜੇ ਤੀਕਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲੋਚਾ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਪੀਆ ਮੂਰਤ ਵਲ ਮੈਂ ਟਿਕਟਿਕੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਭੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਾਖਸਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਲ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜੱਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਪਾਇਲ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਸੁਥਰੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਈਏ ਤੇ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ-ਕਈ ਚਿਮਟਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਉਚੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਲਿਜਾ ਕੇ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਪਰ ਹੀ ਕਈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਮਝ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ

ਢੋਲਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਚਿਮਟਿਆਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਭੀ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਨੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਘੱਟ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਬਹੁਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਈਰਖਾ ਭਰੇ ਰਹਿਜਾਨ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਤਪ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਬਿੱਤ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜੋ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

**ਖੁਕਮਲ ਹਾਰੀ ਗਜ ਗਦਹਾ ਬਿਭੂਤਿ ਧਾਰੀ
ਗਿਦੁਆ ਮਸਾਨ ਬਾਸੁ ਕਰਿਓਈ ਕਰਤ ਹੈਂ॥
ਘੁਘੁ ਮਟ ਬਾਸੀ ਲਗੇ ਡੋਲਤ ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਗ
ਤਰਵਰ ਸਦੀਵ ਮੋਨ ਸਾਧੇਈ ਮਰਤ ਹੈਂ॥
ਬਿੰਦ ਕੇ ਸਧੱਯਾ ਤਾਹਿ ਹੀਜਕੀ ਬਡੱਯਾਦੇਤ
ਬੰਦਰਾਂ ਸਦੀਵ ਪਾਇ ਨਾਗੇ ਹੀ ਫਿਰਤ ਹੈਂ॥
ਅੰਗਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਕੇ ਪਰਬੀਨ
ਏਕ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਹੀਨ ਛੀਨ
ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈਂ॥**

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਵੀ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣਾਂ ਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ ਸਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਟਾਏ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਣੱਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਪ ਤਪਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵੇਂ ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਆਪ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਪਰੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖਣੀ ਕੁਝਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਇਸ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਮੂੰਹ ਵਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਕਿਥੇ ਰਹੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਏ,

ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਕਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦਿਆਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਖਾਲੀ ਸੀ ਕੇਵਲ ਚੁੱਚ ਗਿਆਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਬਿਰਤੀ ਕਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਆਚਰਣ ਵਿਚ ਐਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਵਾਰਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਗਏ ਸਨ, ਹੋਰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਦਾ ਨਿੰਦਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਧ ਵਿਚੋਂ ਟੁਟਣਾ ਪਿਆ, ਦੁਖੀਆ ਤੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਕੱਟਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਕੇ ਹਟੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੀਲੀ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ਕਈ ਬੰਡਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਚੁਕ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਖੇਲਣ ਵਾਲੇ ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਲੋਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣੇ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡ ਦੇਣ। ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਕੱਦ ਕਾਠ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਰਹੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਵੰਡਾਂਗੇ। ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਘਲੋਟੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਧਮੋਟ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਉਮਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਢਾਏ ਹੋਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪਿੰਡਾਂ-ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਚਲ ਪਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈਡਿੰਗ ਸੀ 'ਸੰਤ ਕਿ ਸਾਂਢ' ਐਸੀਆਂ ਮਨ ਘੜਤ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਗਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬੰਡਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ। ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ ਜੋ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਸੁਆਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਹਵਾ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਉਡ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ

ਪਏ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਲਾ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਤ ਵਿਚ ਉਤਰ ਗਈ। ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਉਹ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉੱਚਕੇ ਤੇ ਚੋਰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ 'ਚ ਸੀਤਲਪੁਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਮ੍ਰਿਗ ਝਖ ਸੰਤਨ ਵਿਹਤ
ਬ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਣ ਸੰਬਰ ਸੰਤੋਖ।
ਲੁਬਧ ਕੁਝੀਵਰ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨ,
ਕਰਹਿ ਅਕਾਰਣ ਦੋਖ।**

ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਦੀ, ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮ੍ਰਿਗ ਘਾਹ ਤੇ ਮੱਛ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਾਲਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਗ ਨੂੰ ਤੇ ਕੁਝੀਵਰ (ਮਾਛੀ) ਬਿਨਾਂ ਵੈਰ ਤੋਂ ਮੱਛ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਓ ਹਨ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ - ਮੱਖੀ, ਸਰਪ, ਰਾਕਸ਼ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾ ਕੇ ਵੀ ਪਰਾਏ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਮੱਖੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀ, ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਘਿਉ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਪਰਾਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਰਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਵਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਕਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੇਵਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵੈਰ ਭਾਵ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਭੀ ਸੱਜਣ ਨੀਲੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ

ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਲੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਧਨ ਨੂੰ ਚੁਕ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਾਇਆ ਚੁਕਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜੁੰਡਲੀ ਬਣ ਗਈ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਚੁੱਕ ਕੇ ਐਸ਼-ਓ-ਇਸ਼ਰਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਸ਼ੇ ਪੀਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਦਿਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਬਾਰੇ ਦਾਨਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ -

**ਜੈਸਾ ਧਾਨ ਖਾਇ ਜੋਇ
ਤੈਸੋ ਤਾਕੋ ਮਨ ਹੋਇ,
ਪੂਜਾ ਸਮ ਮੈਲਾ ਕੋਇ ਧਾਨੁ ਨ ਉਚਾਰੀਆ।
ਭਜਨ ਭਗਤਿ ਦਾਨ ਜਤ ਸਤ ਗਿਆਨ ਬਿਨ,
ਪਚਤ ਨ ਪੂਜਾ ਰਾਕਸ਼ਨੀ ਭੀਤ ਕਾਰੀਆ।
ਤਥਾ -
ਕਾਮਨਾ ਅਨੇਕ ਧਰ ਸਿਰ ਸੁਤ ਵਾਰ ਕਰ,
ਪੂਜਾ ਦੇਤ ਨਰ ਮਹਾਂ ਮੰਦ ਧਨ ਭਾਰੇ ਹੈ।
ਤਾਹਿ ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੁ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਿਓ ਐਸ,
ਅਘੀ ਅਤਿ ਮੰਦ ਭਾਗ ਹੋਵਤ ਪੂਜਾਰੇ ਹੈ।**

ਇਹ ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਝੀਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਆਪ ਚੁਕ ਕੇ ਲੋੜ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਆਉਣੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸਾਧੂ, ਬਿਹੰਗਮਾਂ, ਅਭਿਆਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਨਿੰਦਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਛਤਕੰਤਰ ਰਚੇ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਲਟਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਰ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਸਨ, 27 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਇਆ ਨਾਗਨੀ ਨੂੰ ਦਲ ਮਲ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ
ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ॥
ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ
ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਗਾਰੜੁ
ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ॥**

ਅੰਗ - ੫੧੦

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਸਨ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਭੌਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਰਦਲੀ ਸਨ ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਅੰਦਰ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ!

ਇਹ ਦੋਖੀਆਂ ਤੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਜਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੜੇ ਧੌਖੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੋੜਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ। ਇਸੇ ਹੀ ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਨੇ ਇਕ ਬਦਚਲਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੰਗੇ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਾਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਦਚਲਨ ਔਰਤ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ, ਵਿਭਚਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਮਾਨੋ ਨਰਕ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਵਸਤਰ ਉਪਰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਭੌਰੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਆ ਕੇ ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ, ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਸਤਰ ਵਲੋਟ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਆਮੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਤਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਣਜਾਣ ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਮਾਫ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਪੂਰੇ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚ ਸਕਣਾ ਪਰ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਧੰਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਡੋਲਾਅ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਦਸਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੇਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 45 'ਤੇ)

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬਣੇ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਿੰਡਾ ਵਿਖੇ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜੋ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵੀਰ-ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1563 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਈ. ਨੂੰ, ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ। 1601 ਈ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤੰਬਰ 1604 ਈ. ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ, ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ, ਜੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਇਆ -

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੨੬

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੯੮੨

ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਦੇਹਧਾਰੀ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ
ਪਾਧਰ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੦੯

ਸਾਰੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਬਚਨ 'ਦੇਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ

ਬੋਹਿਥਾ।' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਬਾਣੀ ਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸੁਖੈਨ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। 1605 ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹ ਹਿੰਦ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣੇ ਕੱਟੜ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਤ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਇਹ ਸਹਿਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਿਆ, ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਟੜ ਪ੍ਰਸਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ। ਅਹਿਮਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਸਰਹੰਦੀ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬੀਰਬਲ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈਨ ਖਾਂ ਅਕਬਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਹਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ। ਇਸ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੂਜਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਦੱਛਣਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਛੁੱਟਾ ਭਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੌਦੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜੈਨ ਖਾਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲ ਇਹ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਏ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੀਰਬਲ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਣ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ-

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਜਿਹੜਾ ਮਾਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਬੀਰਬਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਦੱਛਣਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ।

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੦

ਮਾਣ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬੋਲ -

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ- ੫੮੦

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਗਿੱਦੜਚਿੱਠੀ ਜਿਹੜੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕ੍ਰਿਕ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੯

ਇਹਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਉਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਇਹ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੫

ਇਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹੋਂ।

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਡਰਾ ਕੇ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਕੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ ॥

ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੬

ਹੋਇਆ ਕੀ? ਬੀਰਬਲ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ, ਖੁਸਰੋ ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆਇਆ, ਬਿਆਸ ਪਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੁਜ਼ਕੇ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਫਤਵਾ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲ ਜਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਯਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਕਿ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸੀ ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਇਆ ਕਰਦੇ। ਦੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਦਿੱਲੀ, ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਆਏ ਤੁਸੀਂ।

ਐਸੇ ਇਸ ਦੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ। ਸੰਗਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਕਿ ਮੂਰਖ ਚੰਦੂ ਐਨਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ,

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੈ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੇ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਮੈ ਗੁਨ ਬੰਧ ਸਗਲ ਕੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੫੩

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਚੰਦੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਕਿ ਉਮਰ 'ਚ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਈਰਖਾ ਵਸ, ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮਾਲੀਆ ਉਗਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਚੰਦੂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੱਥ ਉਹ ਕੀ ਦੁੱਖ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੇ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥
ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ
ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੯

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਅਸਥਿਤ ਹੋਵੇ ਨਾਮ 'ਚ।

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੁਸਟ ਦੁਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥
ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ ੨ ॥
ਨਿਰੰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੋ ਦਾਨੁ ॥ ੩ ॥
ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੧

ਸੁਲਭੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਪਠਾਣ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਇਹ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ 'ਚ ਹੰਕਾਰਿਆ। ਇਹਦਾ ਚਾਚਾ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਇਹਦੇ ਕੰਨ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮੇਰੇ

ਭਰਾ ਨੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰਾਮਾਤ ਵੀ ਹੈ, ਜਾਦੂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਠਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਇੱਠਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੱਠੇ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਦਾ ਕੁਛ ਤਾਂ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਸਭ।

ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭੱਠੇ ਵਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਬਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਪਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਜ਼ਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੜਨਾ ਪਿਆ।

ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲਿਆ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਖੰਡਾ ਦੇ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ -

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥
ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੋ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੮

ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ 15 ਮਈ ਦੇ ਦਿਨ, 1606 ਈ. ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਲੇਖ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਈ ਲੰਘਾਰਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ -

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੪੩੯

ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ

ਨਾਲ ਇਹ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਜਾਣਗੇ, ਬਾਕੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣ।
ਐਸਾ ਬਚਨ ਸਹਿਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਬਿਰਹੁੰ
ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ।

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਦਿ ॥
ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੦

ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ
ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ
ਅਰਜੇਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥
ਪਿਰੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੮੩

ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਜੀਵਣਾ ਵੀ ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ
ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ
ਤਾਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ
ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ
ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਸਕਾਰਾ ਨਵ ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ,
ਆਹ ਸਰਦੇ, ਰੰਗ ਜ਼ਰਦੇ ਚਸਮਤਰ।
ਕਮਗੁਫਤਨੇ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੇ,
ਖੁਆਬਸ਼ ਹਰਾਮ, ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਦਸਤਸਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਅਰਥਮੱਲ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ ਜੋ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ
ਸੀ ਕਿ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿੱਧਾ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਭਾਣਾ
ਵਰਤਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਫੇਰ
ਮੈਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40
ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਵੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਹੈ।
ਪੰਜ ਕੁ ਦਿਨ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਨੂੰ ਲੱਗਣੇ ਨੇ,
ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ
ਕੋਲ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਆਪਣੀ
ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਲੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਸਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।
ਚੰਦੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ,
ਜਹਾਂਗੀਰ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ
ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਦੇ
ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ

ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਾਲੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ
ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਖਨਾਥ ਵੀ ਅਦਿਸ਼ ਰੂਪ
'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰਾ
ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ
ਦਿਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ
ਆਪ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ
ਸਮਝਾਏ-

ਪੁਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਈਂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਸੀ, ਅੱਜ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀ,
ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਕੀ ਆਖਦੇ
ਨੇ?-

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੪

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਭਾਣਾ, ਸਾਈਂ
ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ
ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲਾਹੌਰ
ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਅਜਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ
ਜ਼ਰਨਾ ਸਿੱਖ। ਦੇਖ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਹ
ਆਪ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ

- 'ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ '

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰ 'ਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਸੀਸ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸ਼ਰਬਤ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਪੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਜਲ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਛਬੀਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ, ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੀ ਵੀ, ਜਿਹੜੀ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਮਈ, 1606 ਈਸਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਨ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਸ਼ਹਾਦਤ ਕੀ ਹੈ? ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਦੀ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਮੰਡਰਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ
ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੦੯

ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ। ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨਾਮ 'ਭੁੱਲ' ਹੈ। ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾ ਮੈ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੯

ਵੈਰਾਗ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਦਾਸੀਨ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਉਦਾਸੀਨ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵਾਹਨ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਸ

ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੋਲ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਵਾਸ

ਸਲੋਕੁ ॥ ਛਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ
ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੪

ਪਿੱਛੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ-ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਇਹ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇਖੋ, ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਸੀਸ 'ਚ ਰੇਤ ਪੁਆ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋਏ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਤੋਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ, ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਆਵੇਗਾ, ਵੈਰਾਗ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ -

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੩

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਫਲੇ ਹਨ ਜੇ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਬਿਹੰਗਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋ ਹੈ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ -

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ
ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਸੋ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਆਵੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥' ਫੇਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦੇ, ਨਾ ਗਰਭ 'ਚ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦੇ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਐਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀਆਂ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਓ। ਸੋ ਘਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਿਜਾਓ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ

(ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ 14 ਜੁਲਾਈ 2020)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ-ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ-ਕਰਤਵ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਉਤੇ 'ਪਰਭਾਵ' ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ 1656 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1664 ਈ. ਤਕ ਦਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। 1661 ਈ. ਤੋਂ 1664 ਈ. ਤਕ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਚਿਆਰ, ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ-ਕਰਤਵ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਸਾਰਥਿਕ, ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵੱਡੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਪਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਉਹ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੱਚ, ਸੰਤੋਖ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਮਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨਾ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਹਤਾਜਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ, ਸੰਤੋਖ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਕਟ ਨਵਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜਗੀ ਹੈ। ਬਾਲ-ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰ, ਨਿਰਭਉ, ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ

'ਸਚ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰਸ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਆਦਮੀ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਤੇ ਬੇ-ਮੁਹਤਾਜ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬੜੀ ਬਲਬੀਰ ਤੇ ਸਿਰੜੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ-ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਾਣੀ-ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਵੀ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੁਧਿ ਤੇ ਸੁਧਿ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੜਨ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਦਕਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤਿਭਾ' ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਤੇ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਭਾਵੇਂ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਪਸੰਦ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੀ ਤੇ ਸੰਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਲ, ਵਰਨ, ਜਾਤਿ, ਰੂਪ ਤੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਵਿਤਕਰਾ-ਵੰਡ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਪਸੰਦ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਬੇਕ ਗਿਆਨ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਬੇਕ ਗਿਆਨ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ-ਸਿੰਗਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੋਵੇਂ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ-ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਰਾਮਰਾਇ ਦੂਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ-ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸ਼ਾਹੀ ਸੁਖ ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਵਿਹਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਇਕ ਨਹੀਂ, 72 ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰਿਥਕਤਾ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤਾਂ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰਿਥਕਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਕੀ, ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਰਥ ਹੀਣ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਹਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ, ਪ੍ਰੇਮ, ਅਣਖ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਲਾਲਚ, ਡਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਨਮਖ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਜਿਸ ਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਬਾਣੀ' ਦੀ ਤੁਕ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਖੀਰ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਆਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂ ਜਿੱਧਰ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਚਲਾ ਜਾ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਿਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਕਿ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਇਸ ਸਦਕਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਏ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਣਾ ਲੈਣਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਤੇ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਲਿਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਸੋਚਣੀ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹਾਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਬਿਰਧ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੀ, ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਤੇ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋਈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਵਾਕ ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਤੇ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੜੀ ਨਿਡਰਤਾ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਵੀ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਠ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਲ-ਬੀਰਤਾ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਗੱਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਬ ਸੁਖ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ 'ਦਵਾਖਾਨਾ' ਵੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਥੇ ਦੁਆ ਦਾਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ 'ਉਧਾਰ' ਵਾਸਤੇ ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਣ ਵਾਸਤੇ ਦਾਰੂ ਵਰਦਾਨ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਸੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਮੰਦ ਸੂਫੀ

ਫਕੀਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਇਸਲਾਮੀ ਤੁਅੱਸਬ ਅਧੀਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ੁਲਮ ਹੈ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਜ਼ੁਲਮ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਥੱਲੇ ਧੋਖੇ, ਫਰੇਬ ਤੇ ਠੱਗੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋਲ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹੀ ਏਲਚੀ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਅੱਸਬੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਧੀਨ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦੇ ਭੇਜੇ, ਫਿਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਆਪ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਵਾਬ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਦਲ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਪੰਜੋਖਰੋ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਕ ਲਾਲ ਚੰਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਤਾਂ 'ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਹੈ, ਪਰ ਸੁਭਾ ਤੇ ਬੁੱਧ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਨਿਰ ਅੱਖਰ ਘਾਹੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਿਰਜਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲ ਚੰਦ ਕੀ, ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਮੰਡਲ ਸਿਰਜ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਜੁੜਦੀਆਂ, ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਵਰਦਾਨ ਵੀ ਮੰਗਦੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਇਕ ਮੌਕਾ ਐਸਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ, ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖ ਦੁਆਰ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਿਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਿਲਣੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਗਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚੂੰਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਰ ਤੇ ਲਾਲਚ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਜੋੜੀ ਰਖਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਲਾ, ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾ, ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ। (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤਾਂ ਵਾਪਿਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਖੰਡਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਅਗੰਮੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਇਕ ਸਵੇਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ' ਕਹਿ ਕੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 45 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-46)

11. ਚਾਨਣ

ਪਾਖੰਡਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਪਾਈਐ ਖੋਟਾ ਪਾਜੁ ਖੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ-੫੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਲੋਢਾ ਪਹਿਰ ਹੋ ਆਇਆ, ਸ਼ਹਿਰ ਬੀ ਗਿਓਂ, ਵੱਤ ਸਾਡੇ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਅਹਾਰ ਬੀ ਨਾ ਲਿਆਇਓਂ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਾ? ਛੇਤ੍ਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਭੇਜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ।

ਸਤਿਗੁਰ-ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਹੋ, ਅੱਜ ਕੌਣ ਦਿਨ ਹੈ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਨਾਲ ਸੈਂ ਵੱਤ ਸਾਡੀ ਕੇ ਸੁੱਖ ਮਨਾਈ ਹਈ?

ਇਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਨੈਣ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਭਰ ਆਏ - 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਮੰਦਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਹਾਂ। ਹਿੱਕ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ, ਦੂਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇਕ ਪਿਆਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ।'

ਸਤਿਗੁਰ - ਹੋ, ਕਲਿਆਣ! ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾ ਹੀ ਟੋਲੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਾ ਖੋਜੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਖਨ ਖਨ ਕੇ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ! ਫੇਰ ਆਪੇ ਦਾ ਆਪੇ ਨਾਲ ਜੁਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਪਾ ਆਪੇ ਤੇ ਫਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਪਾ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਪਾ ਆਪੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਤੇ ਖੀਵਾ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖ ਸੁਖ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੋਂ, ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ, ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣਹਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਤਾ-ਪਰਤਾ ਫਰੋਲ-ਫਰੋਲ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਹੀ ਨਾ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪੇ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਦੇ-ਦੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਸੇ ਜੋ ਮਨ ਦੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਣੂੰ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਅੰਧ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰ-ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਸੂ-

ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਆਪਾ ਹੇਠ ਆਇਆ ਦੁਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਘਬਰਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਗਿਆ ਹੈਂ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਜਿੱਤੀਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਸੂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣੀਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਦੇਵਤਾ। ਭਾਗ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਆਪਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਆਪਾ ਆਪੇ ਤੇ ਛੇਤੀ ਕਾਬੂ ਪਾ ਜਾਏਗਾ। ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੀਂ।

ਮਰਦਾਨਾ (ਹੰਝੂ ਭਰ ਕੇ) - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ-ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਪੇਟ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੀ ਪਿੜ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਛਿੱਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸਾਂ ਮੱਲ ਮਾਰਨੀ ਤੇ ਉੱਚੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਿਆਂ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦਾ ਬਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਮਾਯਾ ਹੈ, ਮਾਯਾ ਜਿੱਤਣੀ ਹੈ, ਘਬਰਾ ਨਹੀਂ, ਮਾਇਆ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤਣੀ ਹੈ। ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ -

1. ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਨਾ ਧੋਇਆ ਕਰ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਧੋਪਦਾ। ਕਾਇਆਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਾਂਜਣ ਵਾਲੇ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਛਲਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਤੇ ਜਾਣੂੰ ਹੋਣ ਲਈ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਸਾਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰ ਤੇ ਚਿੱਤ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰ।

2. ਚਿੱਤ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦਾ, ਸਹਿ-ਸੁਭਾਅ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਾਲ ਲਾਈਦਾ ਹੈ, ਘਬਰਾਈ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਦੁਖ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ, ਮੁਸੀਬਤ ਹੈ ਤਦੋਂ ਨਾਮ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਕਰ। ਸ਼ਰਨ ਵੱਸਿਆ ਤੇ ਚਰਨ ਗੁਰ ਕਰ ਫੜੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ, ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ, ਘਾਬਰਿਆ ਨਾ ਕਰ। ਘਾਬਰ ਬੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਪਾਲਕ, ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਹੈ। ਬਸ! ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਘਬਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਜੋ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਰ

ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੋਚਾਂ ਹੀ ਸੋਚਾਂ ਹਨ ਤੇ ਝਗੜੇ ਹੀ ਝਗੜੇ ਹਨ, ਕਲਿਆਣ ਤਾਂ ਪਾਰ-ਵਾਰ ਹੈ, ਲਿਵ ਵਿਚ।

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਹਿੱਲੇ, ਧਿਆਨ ਨਾ ਡੋਲੇ, ਤੂੰ ਵਡਭਾਗ ਹੈਂ; ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰਾਮਤ ਹੋਈ ਹੈ ਆਪਾ ਦੇਖਣ ਦੀ; ਹੁਣ ਹੋਣੀ ਹੈ ਆਪਾ ਵੱਸ ਕਰਨ ਦੀ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਢਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ; ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹੁਰੇ ਏਸ ਪਿੰਡ ਸਨ; ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੁ। ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ-ਏਸ ਨਗਰ ਦੇ ਧੰਨਭਾਗ ਆਪ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਹੁਣ ਕੁਫਰ ਟੁੱਟੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਸੋ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪਰੇ ਜਾ ਬੈਠੇ।

ਤੀਖਣ - ਏਥੇ ਇਕ ਜਾਦੂ ਘਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਫਟਕਾ ਸੱਟਿਆ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਹਲਾ! ਏਥੇ ਤਾਂ ਪੁੰਨਿਆਰਥੀ ਛੇੜ ਬੀ ਇਕ ਹੈ।

ਤੀਖਣ (ਹੱਸ ਕੇ)- ਉਹੋ ਕੁਫਰ ਗੜ੍ਹ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ!! ਤਦੇ ਹੰਗਾਂ ਭੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਟੋਟ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤੀਖਣ - ਕਿਉਂ? ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰ ਆਏ ਹਨ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਂ ਮਿਹਮਾਨੀਆਂ ਖਾ ਆਯਾ ਹਾਂ।

ਤੀਖਣ - ਬਚ ਕੇ ਤਾਂ ਆ ਗਏ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਸੇ, ਪਰ ਤੀਖਣ ਜੀ! ਉਹ ਕੀ ਖੇਡ ਹੈ?

ਤੀਖਣ ਜੀ - ਮਹਾਰਾਜ! ਇਕ ਫਕੀਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਰ ਇਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ, ਨਰਕ, ਸੁਰਗ, ਸਭੇ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਖੇਡ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਬੇਵਸਾ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਭੀ ਉਹ ਅਚਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭੈ, ਹੈਰਾਨੀ, ਲੋਭ, ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਹਨ। ਧਾਗੇ, ਤਵੀਤ, ਸੁਆਹਾਂ, ਮੰਤਰੇ ਹੋਏ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੁਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪੁੱਤ ਮੰਗਦੇ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭੇਤ ਦਾ ਥਰੁ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਬੀ ਜਾਣ ਆਉਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਂ ਲੋੜਕੂ ਮਨ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ, ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ ਨਾ ਭਾਸਿਆ। ਮੇਰੇ ਭਾਗ

ਸਨ, ਢਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਮੁਰਾਦ ਪਾ ਲਈ ਸੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਇਕ ਰੰਗ ਆਵੇ ਇਕ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸੱਪ, ਉਹ ਭੋਜਨ ਤੇ ਖਾਤਰ, ਉਹ ਮੰਦਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ, ਸੱਭੇ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਤੰਦ੍ਰਾਂ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ, ਬੇਵਸੀ ਤੇ ਬੇਥਵੀ, ਹਾਂ ਕੰਬ ਗਿਆ।

ਤੀਖਣ - ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਬੀ ਵਾਰ ਚੱਲ ਗਿਆ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਰਾਗ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੇਸੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੱਢ ਲਿਆਏ।

ਤੀਖਣ - ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਢਾਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਤੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਫਕੀਰ ਸਾਧੂ ਸਭ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਮੱਤ ਹੈ, ਜੋਗ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕੀਂ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਨੇਕੀ ਵੰਢ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਰਾਉ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਧਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਤੇ ਵਹਿਮ, ਟੂਣਿਆਂ, ਮੰਤਰਾਂ, ਜੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਹੈ।

ਸੋ ਉਧਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਧਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ, ਤੁਸਾਂ ਕੀਹ ਫਸਣਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਇਹ ਗੜ੍ਹ ਬਿਜੈ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ! ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਬੀ ਕੱਟਣਗੇ।

12. ਟੋਟ

ਨਾ ਸੁਖੁ ਪੇਈਐ ਸਾਹੁਰੈ ਝੁਠਿ ਜਲੀ ਵੇਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- ੫੯

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਦੋਂ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਈ ਲੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਭੱਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਿਰ ਫਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਬੇਕਰਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਾਲਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ। ਕੋਈ ਤਲੀਆਂ ਝੱਸੇ, ਕੋਈ ਪੱਖਾ ਝੱਲੇ, ਕੋਈ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਛੱਟੇ ਮਾਰੇ, ਕੋਈ ਕੇਉੜੇ ਦੇ ਚਮਚੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਵੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਜਣੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗੇ।

ਅੱਜ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਦ ਜੀ ਜੋ ਇਕ ਬੁੱਧ ਭਿੱਖੂ ਏਥੋਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਠੇ, ਐਉਂ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਉਫ ਉਫ ਕਰਕੇ ਤੱਕੇ। ਹੇ ਬੁੱਧ! ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਤਿਆਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਖਾਣਿਆ ਨਾਲ ਕੀਹ? ਹੈਂ! ਮੈਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਮੈਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ

ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ, ਤਵੀਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਮਸਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਆਹਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ, ਆਸਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ! ਹੇ ਕਿਸਮਤ! ਹੇ ਕਰਮ! ਹੇ ਕਰਮ! ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ?

ਤੁੰਮਨ ਸ਼ਾਹ - ਅੱਲਾਹ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਵਿਚ ਸਾਂ? ਮੈਂ ਰੱਬੀ ਫਕੀਰ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਦਾ ਆਸ਼ਕ, ਹੈਂ, ਮੈਂ ਮਰਦੂਦ ਜ਼ਨਾਨੀ ਦਾ ਚੇਲਾ! ਮੈਂ ਆਬਦ ਜ਼ਾਹਦ, ਮੁੱਤਕੀ, ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰ, ਮੈਂ ਮਸਾਣ ਜਗਾਉਂਦਾ ਤੇ ਬੀਰਾਰਾਧਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਲਾਅਨਤ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤੇ। ਓ ਸ਼ੈਤਾਨ ਮਰਦੂਦ! ਦੋਜ਼ਖ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇਰੇ ਤੇ ਵਾਫ਼ਰ ਹੋਵੇ। ਤੂੰ ਆਦਮ ਨੂੰ ਬਹਿਕਾਯਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਹਿਕਾਇਆ; ਇਸ ਚਿਕਾਬੂ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਾਦੂਗਰੀ ਦਾ ਅੱਯਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬਣਾ ਮਾਰਿਆ। ਅੱਲਾ! ਮਗਫਰਿਤ ਕਰ, ਯਾ ਹੂ! ਮੇਰੇ ਪੀਰ! ਦਸਤਗੀਰੀ ਕਰ।

ਸੈਨਾ ਨੰਦ - ਰਾਮ! ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸੋਏ, ਕਹਾਂ ਬੇ ਕਹਾਂ ਆ ਨਿਕਲੇ। ਹੈਂ! ਯੇ ਕਿਆ ਹੈ? ਬ੍ਰਤੀ ਸਦਾ ਬ੍ਰਤੀ, ਅਰੇ ਹਮ ਭਗਤ ਯਿਹ ਰਾਂਡ ਇਸ ਕੇ ਚੇਲੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਨ ਗਏ। ਹਮ ਨੇ ਕਿਆ ਕੀਆ? ਮਾਇਆ ਹੇ ਭਗਵੰਤ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਰ-ਘੋਰ ਕੇ ਮਾਰਤੀ ਹੈ, ਕਹਾਂ ਫਸ ਗਏ, ਕੈਸੇ ਨਿਕਲੇਂ?

ਗੋਰਨ ਜੀ - ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਬ੍ਰਤ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚਾਲੀਸ ਦਿਨ ਇਕ ਤੋਲਾ ਬਾਦਮ ਰੋਗਨ ਪਰ ਜੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਯ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸੋ ਗਏ। ਕਿਸੀ ਨੇ ਆ ਕਰ ਪਾਉਂ ਦਬਾਏ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਾ ਫਿਰ ਕਿਆ ਹੁਆ, ਫਿਰ ਹਮ ਨੇ ਹੀ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾਏ, ਅਰੇ ਰੇ ਰੇ! ਹਮ ਜੈਨ, ਪਾਣੀ ਭੀ ਧੋਣ ਕਾ ਪੀਏਂ, ਅੰਨ ਬੀ ਆਪ ਨਾ ਪਕਾਏਂ, ਸਾਂਸ ਤੱਕ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਲੇਂ, ਹਮ ਨੇ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾਏ? ਸੱਚ ਹੈ! ਹਾਂ ਸੱਚ ਹੈ। ਪੁਦਗਲ! ਹਾ ਪੁਦਗਲ ਤੇਰੀ ਸਤਿਆਨਾਸ, ਮਲੀਨ ਕਰਦੀ ਬੁੱਧੀ। ਓਹ ਹੋ! ਯਿਹ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰ ਜਾਏਂ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਫਟੇ ਕਿ ਹਮ ਗਰਕ ਜਾਏਂ, ਆਗ! ਭੜਕ ਕਿ ਹਮ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰੇਂ ਔਰ ਜਲ ਜਾਏਂ ਅਰੇ ਰੇ ਰੇ ਰੇ! (ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਆਪ ਘੁੱਟ ਕੇ) ਹਮ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ, ਗੋਸ਼ਤ ਖਾਤੇ ਰਹੇ, ਕੈਸਾ ਹੋਗਾ (ਫਿਰ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕ ਵੱਢੇ) ਗੋਸ਼ਤ ਤੇ ਖਾਇਆ, ਅਬ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗੋਸ਼ਤ ਨੋਚੇਂ, ਚਲੇ ਨੋਚੇਂ। ਪਾਪੀ ਤੇ ਪਾਪੀ ਹੀ ਸਹੀ, ਹਿੰਸਕ ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਹੀ ਸਹੀ।

ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਉੱਠ ਨੱਠਾ, ਮਗਰੇ ਤ੍ਰੈਏ ਉਹ ਵੀ ਨੱਠੇ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਚੇਲੇ, ਬਾਲਕੇ ਬਾਲਕੀਆਂ ਬੀ ਮਗਰ ਉੱਠ ਨੱਠੇ। ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਬਕੇ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਪੱਟਦਾ ਸੀ; ਓਥੇ ਸਭ ਦੇ ਨੈਣ ਐਸੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਕਿ ਓਸੇ ਦਾ ਗੋਸ਼ਤ ਨੋਚਣ ਦੌੜੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲੇਟੀ ਤੜਫ ਰਹੀ ਸੀ,

ਪਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵੜੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਾਂਡੀਲ ਸੂਰਤ ਲੰਮੀ ਪਈ ਦੇਖੀ; ਸਾਰੇ ਅਝਕ ਗਏ; ਬਲਦੇ ਭਬਾਕੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਠਟਕ ਗਏ। ਇਕ ਸਹਿਮ, ਇਕ ਭੈ; ਢੱਠੇ ਪਏ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਕਲੇਜੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਝਮਕ-ਝਮਕ ਸਿਰ ਸੱਟ-ਸੱਟ ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੁੱਕਰ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਖੂਜੇ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਥਾਂਵੇਂ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ-ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਸੌਂ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪਲ ਭਰ। ਜਾਗੀ ਤਾਂ ਤੇਜ ਘੱਟ ਸੀ; ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ 'ਯਾ ਹੂ ਯਾ ਹੂ' ਕਰਦੀ ਉੱਠੀ। ਉੱਠ ਕੇ ਆਦਮ ਕੱਦ ਸ਼ੀਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਖੜੋਤੀ, ਆਪਣੀ ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਬੋਲੀ, ਕੋੜੀ ਕੁਰੂਪ! ਕੋੜੀ ਕੁਰੂਪ, ਫੇਰ ਪੀਰ ਦੀ ਚੰਡੀਏ! ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਜਾਹ, ਦੇਖ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਢੱਠੀ ਤਾਂ ਮੋਈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ ਠੀਕ ਕਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਹ, ਪਰ ਹਾਏ ਅੰਦਰਲੇ! ਅੱਜ ਤੂੰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੈਰ ਪਾਏ ਹਨ, ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਭੰਨ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਚੰਗਾਰੇ ਕੌਣ ਅੱਗ ਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨ ਗਰਜੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਲੜੇ ਝੁੱਗਾ ਵੈਰਾਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਗਾਹਲ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੰਦਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਬਦਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਤੋੜ ਵਿਚ ਪਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਆਖਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਿਹਰੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿਹਰ ਤੋੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਨੂਰਸ਼ਾਹ! ਤੈਥੋਂ ਬੀ ਵੱਡਾ ਅਤਾਈ ਆ ਟਕਰਿਆ। ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾਵਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਨ ਲਵਾਂ? ਟਕਰਾਇਆਂ ਹਾਰਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਬਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੈਨ, ਬੁੱਧ, ਭਗਤ, ਸੂਫੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਜੈ ਤੇ ਵੱਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲਕੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਅੱਜ ਢੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਨ ਅੰਦਰ ਦੇ ਜਦ ਕਿੰਗਰੇ ਢੈ ਗਏ ਤਦ ਟਾਕਰੇ ਕਾਹਦੇ? ਸ਼ਰਨ ਲਈਏ, ਸ਼ਰਨ ਲਿਆਂ ਕੁਛ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਖਿੰਡਦੀ ਤਾਣੀ ਬਚ ਜਾਏਗੀ, ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੂਰਜ ਵਧ ਜਾਏ। ਉਹ ਫਕਰੀ ਉੱਚਾ ਹੈ; ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਬਲ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਓਸ ਦੇ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ; ਬੱਝਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸਤਾਦ ਸਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਲਗਨ ਨੂੰ ਤਾੜ ਗਈ ਸਾਂ, ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਜਾ ਨੱਪਿਆ। ਹਾਂ ਹਾਂ, ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਬਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਲਕਾ ਆਪਣਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਹੀ ਸਾਸੁ ਨਾ। ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ। ਪਰ ਨੂਰਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ ਮਾਛੀ ਮੱਛੀਆਂ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਘੜਿਆਲ ਫਾਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ

ਨ ਜਾਲ ਨਾ ਜਾਲੀ; ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਉਹੋ ਹੋਈ। ਪਰ ਕਿਉਂ? ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ। ਚਲੋ ਚੱਲੀਏ ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਿਹਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਗਿਆ ਬਲ ਮੋੜ ਲਿਆਈਏ।

ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਚਾਕਰਾਂ ਬਾਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਸਨ, ਪਰ ਕਈ ਐਸੇ ਸਨ ਜੋ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ ਘਰ ਦਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ। ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਉੱਠੀ ਅਰ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਖਣੇ ਅਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਆਈ ਤੇ ਆਪ ਇਕ ਚੋਰ ਰਸਤੇ ਨਿਕਲ ਗਈ।

ਨਿਸਤਾਰਾ

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਭੈ ਵਸੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸਖਾਇ ॥੮॥ ੨ ॥
ਅੰਗ - ੫੪

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਪਦਮਾਸਨ ਵਾਂਙ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਕੰਵਲ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹਣਹਾਰ ਕੰਵਲਾਂ ਵਾਂਙ ਬੰਦ ਹਨ, ਚਿਹਰੇ ਪਰ ਨੂਰੀ ਭਾ ਦਗ ਦਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੱਥਾ ਇਲਾਹੀ ਦਮਕ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਕਿਸੇ ਸੁਖ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਇੰਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਖ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸੁਆਦ ਦੀ ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਫੁਹਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਥੋੜੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਤੀਖਣ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹਨ, ਅਰ ਰਸ ਵਿਚ ਗੁੱਟ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਪੱਛੋਂ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਧੁੱਪ ਕੁਛ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਹੇਠੋਂ ਪਿੱਠ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਥੋੜੀ-ਥੋੜੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਰੇ ਵਲ ਨੀਲੇ ਸਾਫ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਰੰਗ ਸੁਆਦ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਆਈ, ਇਕ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਬਾਲ ਆਪ ਚੱਕ ਕੇ ਲਿਆਈ, ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਪਰ ਜਦ ਬੈਠਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਤੋੜ ਪਈ ਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗੀ। ਘਬਰਾ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟੀ, ਹੋਰ ਹਟੀ, ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਗਜ ਪਰੇ ਗਈ ਤਾਂ ਚੈਨ ਆਇਆ। ਏਥੇ ਕੁ ਬੜਾ ਜੇਰਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਲੱਗੀ ਤੱਕਣ ਪਰ ਝਾਲ ਝੱਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਦੂਗਰ ਨੈਣ ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਢਹਿ-ਢੀਹ ਪੈਣ ਪਰ ਉਹ ਦਮਾਂ ਦੀ ਗਾਹੜੀ ਹੱਠ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। "ਹੱਛਾ ਬਾਬਾ, ਸਿਹਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ! ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਭੀ ਬੜਾ ਹੈ, ਉਂਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਂਵ ਸਹੀਂ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਨਿਉਂਕੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਤੇਰੀ ਬਰਕਤ ਲੈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਲੈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਆ ਰਹਿਮ ਕਰ, ਮਾਰ ਨਾ! ਮੈਂ ਸਾਂਈਆਂ! ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇਰੇ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ, ਹੁਣ ਆਪ ਬਾਂਦੀ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਈ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਕਰ, ਹੋਰ ਨਾ ਮਾਰ ਬਾਬਾ! ਬੱਸ ਕਰ। ਜਦ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਆ ਪਏ, ਫੇਰ ਕੀਹ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜਗਤ ਤਾਰਕ ਸਿਹਰ ਤੋੜ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਿਹਰੀ ਸਮਝ ਕੇ

ਸ਼ਰਨ ਤਕਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਗਤ ਆਧਾਰ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਫੁਹਾਰਾ ਕਿਸੇ ਇਲਾਹੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਤਾਬ ਨਾ ਲਿਆ ਸਕੀ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਪਲ ਭਰ ਬੇਸੁੱਧ ਜਿਹੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਠੰਢ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਦਮ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਰੋ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਤੂੰ ਵੱਡਾ, ਮੈਂ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਵੱਡਾ, ਮੇਰਾ ਬਲ ਤੇ ਬੀਰ ਮੇਰੇ ਮੋੜ ਦੇਹ, ਸ਼ਰਨ ਪਈ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲੈ!"

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਆਈ ਤੇ ਹਟ ਗਈ।

ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ - ਹੇ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਹੇ ਜੋਗੀ ਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੇ ਮੋਹਰ ਕਰ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਤੀਖਣ ਦੇ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਜਲਵੇ ਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ, ਹਾਂ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੋ ਜਲਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਨੈਣੀਂ ਅੱਜ ਪਿਆ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੇਖ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ, ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਝੁਕ ਨਾ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਘੜੀ ਦਾ ਜਲਾਲ ਉਸ ਹੁਲਾਰੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਡਾਢੇ ਡੂੰਘੇ ਲਹਿ ਗਏ। ਤੀਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਨਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦਾ ਭਲਾ ਇਸ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ-ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਲ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਕਹੁ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੀਖਣਾਂ! ਤੂੰ ਕਹੁ!

ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇੰਵ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ - ਹੈਂ ਇਹ ਕੀ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਈ, ਗਈ, ਮਰ ਗਈ, ਹਾਂ! ਗਈ। (ਪਲਕ ਮਗਰੋਂ) ਮੇਰੀ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਸੁੱਤੀ ਰਹੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਵਸਦੀ ਸਾਂ, ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਕਦੋਂ ਆਇਆ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ 'ਹੋਣਹਾਰ ਹੈ'। ਮੈਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਸਿੱਖੇ ਸਨ; ਮੈਂ ਕੌਣ ਸਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਕੌਣ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਅੱਜ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਐਉਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਸਾਂ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਮਰਾ ਉਸੇ ਤਾਪ ਵਿਚ ਬਿਤਾਈ, ਅੱਜ ਉਹ ਤਾਪ ਲਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀਕੂੰ ਲਹਿ ਗਿਆ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਤਾਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਸੱਖਣੀ ਸੁੰਢੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਠੰਢ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੋਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਘਰ ਸੀ, ਭੁੰਡਾਂ

ਦੀ ਖੱਖਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡੇਹਮੂਆਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਉਢ ਗਏ। ਹੈਂ! ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਡਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਇ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਕਿਉਂ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾ ਹੋ ਭਾਸੇ। ਮੈਂ ਭੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਵਿਹੁ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਕੀ ਭਾਸੇ। ਹੈਂ! ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ! ਉੱਠ। ਕੌਣ ਉੱਠੇ? ਸ਼ਾਲਾ ਕੇਹੀ ਠੰਢ ਵਰਤਾਈ ਆ, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਸਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਈ; ਮੈਂ ਬਲ ਲੈਣ ਆਈ ਸਾਂ, ਅਗਲਾ ਬੀ ਗੁਆ ਲਿਆ। ਹੈਂ! ਮੇਰਾ ਐਸ਼ੂਰਜ, ਹਾ ਮੇਹ ਪ੍ਰਤਪਾ, ਹਾ ਮੇਰੇ ਸਿਹਰ ਤੇ ਸਿੱਧੀ, ਸਭ ਕੁਛ ਗਿਆ। ਵਾਹ ਵਾਹ! ਉੱਠ। ਠੰਢ ਇਹ ਠੰਢ ਬੜੀ ਸੁਆਦਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਤਾਪ ਸੀ ਤਾਪ। ਦੇਖ ਮਾਂ! ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਂ, ਭਾਗ ਸੁਲੱਖੀ ਜਾਗ ਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਏਸੇ ਜਾਗ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਲੁੱਆਂ ਵਿਚ ਝਰਨਾਟ ਹੈ, ਲੁੱ ਵੀਣਾਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਸੰਗੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਸੇ ਮੇਰੇ ਜਾਗ ਖੋਲੀ ਹੈ? ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਰਾਗ ਨਾਲ ਲੋਕ ਫਸਾਏ, ਕੀ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਾਗ ਨੇ ਤੇਰੀ ਬੰਦ ਖੋਲੀ? ਪਿਆ ਰਹੁ ਮਨ ਏਸ ਸੁਖ ਵਿਚ, ਖਾਕ ਪਾ ਐਸ਼ੂਰਜ ਦੇ ਸਿਰ। ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਲੋਟਾਂ ਤੇ ਇਹ ਰਾਗ ਸੁਣਦੀ ਰਹਾਂ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 40 ਦੀ ਬਾਕੀ)

'ਸਤਿਗੁਰਤਾ' ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਰੋਗ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਮੁਕ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਹੈ - ਸਭ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ -

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ
ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਇ।

**ਆਪੇ ਦੈਤ ਲਾਇ ਦਿਤੇ
ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪੇ ਰਾਖਾ ਸੋਈ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਦਸਦਿਆਂ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਭ ਉਪਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਪੂਰੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਿੱਠ ਲਾ ਕੇ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਹੀ ਯੋਗਕ ਕ੍ਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਰਾ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਯੋਗਕ ਨੀਂਦ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੂਸ਼ਸਥਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੈਂਤ ਤਾਂ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਖੇਲੂ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਉਪਰੋਂ ਸੁਟਿਆ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੂੰ ਦੇ ਗੋਹੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਉਡਦਾ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਆ ਬੈਠਿਆ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੋਬਿਆ ਤਾਂ ਸੰਗਲ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਐਉਂ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਯੋਗੀ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲਾ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਜਲਾਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਜਦੋਂ ਥੰਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਜੋ ਉਪਰਲਾ ਹਿਸਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੀ, ਥੰਮ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਰੋਪਤੀ ਮਗਰ ਦੁਸ਼ਟ ਲਾਏ ਜਦੋਂ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਨਗਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਰਾਖਾ ਬਣ ਕੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਐਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

**ਕੱਪੜ ਕੋਟ ਉਸਾਰਿਓਨੁ
ਥੱਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ॥
ਹੱਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ
ਪਛੋਤਾਨ ਕਰਨਿ ਜਾਹ ਜਾਂਦੀ॥**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/8

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 18

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ.....॥

ਦਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ ਸਭ ਕਉ ਦੇਵਨਹਾਰ ॥

ਦੇਂਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਅਗਨਤ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੭

ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਿਛੜਨਾ ਨਹੀਂ ਲੋਚਦਾ। ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪੈ ਗਈ। ਇਧਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਦੀ ਦੀ ਕਾਰ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਮੇਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ-ਭਰ ਵੰਡਦੇ। ਤੇਰਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ। ਤੋਲਦੇ-ਤੋਲਦੇ ਤੇਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਦੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਉਹ ਆਪ ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਉਚੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸੰਸਾਰ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਮਾਪਦੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਲਿਆ, ਮਿਣਿਆ, ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਅਤੁੱਲ ਹੈ।

ਅਤੁਲੁ ਅਤੁਲੁ ਅਤੁਲੁ ਨਹ ਤੁਲੀਐ

ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਕਿਰਪਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੦

ਸਾਨੂੰ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ ਹਨ। ਤੇਰਾਂ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਰੁਕ ਕੇ ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਲੋੜਵੰਦ ਆਉਂਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਝੋਲੀਆ ਭਰ-ਭਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ, ਮੇਦੀਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ।

ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਇਸ ਅਗੰਮੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਲੋੜਵੰਦ ਆਇਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ 'ਉਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੈਂ ਸ਼ੋਭਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ। 'ਜੇ ਜੀਅ ਆਵੈ ਸੋ ਰਾਜੀ ਜਾਵੈ'। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਰੋਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਸ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਗਰੀਬ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨੌਜੁਆਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਖੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ

ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਸਭ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਉ! ਗਰੀਬ, ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ, ਰਸਦ, ਸਮਾਨ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਲਿਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਉ ਲਾਹੌਰ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਸਾਜ਼ੋ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉ। ਪਰ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਭਾਈ ਲਾਹੌਰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸੁਹਿਰਦ ਵਪਾਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ।

ਭਾਲ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ। ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਲਿਸਟ ਫੜਾਈ ਕਿ ਆਹ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਦੇ ਦਿਉ, ਬਾਕੀ ਮੰਗਵਾ ਦਿਉ।

ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਲਿਸਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜੋ ਚੂੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਦੋ ਦਿਨ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਗੜ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਤਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਵਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩
ਇਕਿ ਪਿਰੁ ਰਾਵਹਿ ਆਪਣਾ
ਹਉ ਕੈ ਦਰਿ ਪੂਛਉ ਜਾਇ॥

ਇਕਿ=ਇਕ ਜੋ ਗਿਆਨਵਾਨ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਰਾਵਹਿ=ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਭਗਤੀ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਭਾਗਣ ਕੈ ਦਰਿ=ਕਿਸ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਾਂ? ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂ? ਉੱਤਰ ਰੂਪ 'ਚ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੀ ਭਾਉ ਕਰਿ
ਮੈ ਪਿਰੁ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ॥

ਹੇ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਸਖੀ! ਤੂੰ ਵੀ ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵੀ=ਸੇਵਨਾ ਕਰ, ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇ=ਮਿਲਾ ਦੇਹੁ=ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸਭੁ ਉਪਾਏ ਆਪੇ ਵੇਖੈ
ਕਿਸੁ ਨੇੜੈ ਕਿਸੁ ਦੂਰਿ॥

ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪੀ ਸਹੁ (ਪਤੀ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭੁ-ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤ ਉਪਾਏ=ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਵਾ: ਸਭ ਸੂਖਮ ਤੇ ਅਸਥੂਲ ਆਦਿ ਤੱਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਵਾ: ਸਭ ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ, ਰਾਖਸ਼, ਨਾਗ, ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਆਪੇ ਵੇਖੋ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖੇ=ਵੇਖਦਾ ਭਾਵ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਸੰਗੇ ਜਾਣਿਆ
ਪਿਰੁ ਰਾਵੇ ਸਦਾ ਹਦੂਰਿ॥੧॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਗੇ=ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹਦੂਰਿ=ਸਨਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੰਧੇ ਤੂ ਚਲੁ ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਇ॥

ਹੇ ਅਗਿਆਤ ਜੋਬਨ ਵਾਲੀਏ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਮੁੰਧੇ=ਇਸਤ੍ਰੀਏ! ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਭਾਇ=ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ

ਹੋ ਕੇ ਚਲੁ=ਚੱਲਣਾ ਕਰ।

ਅਨ ਦਿਨੁ ਰਾਵਹਿ ਪਿਰੁ ਆਪਣਾ
ਸਹਜੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਫਿਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਰਾਵਹਿ=ਮਾਣੇਂਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਹਜੇ=ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸਚਿ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ 'ਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇਂਗੀ।

ਸਬਦਿ ਰਤੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ; ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸੀਗਾਰਿ॥

ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਤੀਆ=ਰੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਜੋ ਅਨੰਦ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਚੈ=ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਨਿ ਘਰਿ ਆਪਣੈ
ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰਿ॥

ਉਹ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਵਰੁ=ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਾਇਨਿ=ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਤਿ=ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਿ=ਸਨੇਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ, ਸਤਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਵੈ
ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਿ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਿ=ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਰਵੈ=ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾਂ ਸੁਹਾਵੀ=ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਭੰਡਾਰ=ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਗਤਿ=ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਲਬਾ-ਲਬ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ
ਜਿ ਸਭਸੈ ਦੋਇ ਅਧਾਰੁ॥

ਸੋ=ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮੁ=ਪਿਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਦੇ ਮਨਿ=ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਜਿ=ਜਿਹੜਾ ਸਭਸੈ=ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਈਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨ

ਸੱਤਾ ਦਾ ਅਧਾਰੁ=ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਿਰੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਆਪਣਾ
ਤਿਨ ਕੈ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥

ਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿਰੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪ
ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਸਾਲਾਹਨਿ=ਸਲਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈ=ਦੇ
ਉਪਰੋਂ ਹਉ=ਮੈਂ ਸਦ=ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਵਾ: ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ
ਬਲਿਹਾਰੈ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਉ=ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ=

ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੀ ਸਿਰੁ ਦੇਈ
ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ, ਤਨ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਵੀ ਦੇ
ਦੇਵਾਂ, ਭਾਵ ਮਨ ਦੀ ਮਮਤਾ, ਤਨ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਛੱਡ ਕੇ
ਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰੁ ਦੇਈ=ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਰਪਿਤ
ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਦੇ
ਪਾਇ=ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ=ਲੱਗਣਾ ਕਰਾਂ।

ਜਿਨੀ ਇਕੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਚੁਕਾਇ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨੀ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੁ=ਅਦਵੈਤ ਰੂਪ
ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਜਾ
ਭਾਉ=ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਚੁਕਾਇ=ਚੁੱਕ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ
ਹਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੀਐ
ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਇ॥੩॥੩੯॥੬੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜਗਿਆਸੂ
ਰੂਪ ਸਖੀਓ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ=ਮੁਖੀ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਵਾ: ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਉਸ
ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਐ=ਪਛਾਣਨਾ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ
ਵੀ ਸਚਿ=ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਇ=ਸਮਾ
ਜਾਵੋਗੀਆਂ ਵਾ: ਸੱਚੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ
ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵੋਗੀਆਂ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩
ਹਰਿ ਜੀ ਸਚਾ ਸਚੁ ਤੂ
ਸਭੁ ਕਿਛੇ ਤੇਰੈ ਚੀਰੈ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੂੰ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਸੱਚਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਸਤਿ
ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ
ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੈ ਚੀਰੈ=ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਹੈ ਵਾ: ਤੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ
ਹੈ ਵਾ: ਚੀਰੈ=ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਚਿੱਠੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਵਾ: ਸਭ
ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਚੀਰੈ=ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਤਰਸਦੇ ਫਿਰੇ
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਪੀਰੈ॥

ਪੀਰੈ=ਪੂਜਨੀਕ ਗੁਰ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਭੇਟੇ=ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨੁ=ਬਗੈਰ ਚਉਰਾਸੀਹ=ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ
ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ
ਤਰਸਦੇ=ਲਲਚਾਉਂਦੇ ਫਿਰੇ=ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭੇਟੇ=ਮਿਲੇ ਤੋਂ ਪੀਰੈ=ਪੀੜਾ ਹੀ ਬਣੀ
ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਕਾਲ ਦੀ
ਪੀੜਾ, ਚਿੰਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੀੜਾ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਖਸੇ ਬਖਸਿ ਲਏ
ਸੁਖ ਸਦਾ ਸਰੀਰੈ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਹਰਿ ਜੀਉ=ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ
ਤਾਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਸੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸਿ ਲਏ=ਬਖਸ਼ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਬਖਸਿ=ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਖਸਿ
ਲੇ=ਬਖਸ਼ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਰੀਰੈ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ
ਵਾ: ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਨਿਤ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ
ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸੇਵ ਕਰੀ
ਸਚੁ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੈ॥੧॥

ਜੇ ਸਚੁ=ਸਤ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਗਹਿਰ=ਨਿਹਚਲ
ਤੇ ਗੰਭੀਰੈ=ਭੂੰਘਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੁਰ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ
ਪਰਸਾਦੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੇਵ=ਟਹਿਲ ਕਰੀ=ਕਰੀਦੀ
ਹੈ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਚ ਰਤੇ=ਰੰਗਿਆਂ
ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹੀਐ
ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤੀ=ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੁਆਰਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ
ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਧਰਮ ਰਾਇ=ਰਾਜੇ ਨੇ=ਨੂੰ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਦੀ ਐਸੀ ਹੁਕਮੁ=ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪਰਲੋਕ 'ਚ
ਬੈਠ ਕੇ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਚਾਰਿ=ਨਿਰਣਾ ਕਰਿਆ ਕਰ।

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ
ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ॥

ਜੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ=ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੁਸਟ
ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ=ਪਰਜਾ

ਹੈ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਸਰ+ਕਾਰ) ਸਰ=ਸਿਰ ਉਤੇ ਤੇਰੀ ਕਾਰ=ਹਕੂਮਤ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿਗੁਣ ਤਾਸੁ ਮਨਿ
ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ॥

ਅਧਿਆਤਮੀ=ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਤੱਤਬੋਤੇ ਹਨ ਵਾ: ਜੋ ਅਧਿਆਤਮੀ=ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹਨ ਤਾਸੁ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਵਸਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਅਧਿ=ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਆਤਮੀ=ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਾਸੁ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਅਦਵੈਤ ਸਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ=ਮੁਰ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ
ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਨ੍ਹਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਖੁਦ ਧਰਮਰਾਜ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ=ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸੇ ਧਰਮੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਵਾ: ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਤੁਸੀਂ ਧੰਨੁ=ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ।

ਮਨ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਮਨਹਿ ਤਜੈ
ਮਨਿ ਚੁਕੈ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਮਨ ਕੇ=ਦੇ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਹਿ=ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਤਜੈ=ਤਿਆਗਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਸਬੰਧੀਆਂ ਮੋਹ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾ: ਦੇਹ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੁ=ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਚੁਕੈ=ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਸਹਜੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਨੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਰਾਮੁ=ਰਮੇ ਹੋਏ ਆਤਮ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਜੇ=ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਨਾਮਿ=ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਸਮਾਨੁ=ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ, ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈਐ
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰੈ ਦਿਵਾਨੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ=ਮੁਕਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਾ: ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵ

ਮੁਕਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਦਿਵਾਨੁ=ਦੀਵਾਨੇ ਭਾਵ ਕਮਲੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਿਵਾਨੁ=ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦਿੰਦੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਣ 'ਚ ਹੀ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਰੇ
ਬਿਖਿਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨੁ॥

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੀਨੈ=ਜਾਣਦੇ, ਕਥਨੀ=ਕਥਾ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਦਨੀ=ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਖਿਆ=ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਨੁ=ਸਮਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਸਮਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਹੈ
ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਇਹ ਨਾਮ ਅਤੇ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਉ ਬੋਲਾਏ ਤਿਉ ਬੋਲੀਐ
ਜਾ ਆਦਿ ਬੁਲਾਏ ਸੋਇ॥

ਜਿਉ=ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲਾਏ=ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਿਉ=ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਬੋਲੀਐ=ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਵਾ: ਹੇ ਭਾਈ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹਾਂ ਜਾ=ਜੇ ਸੋਇ=ਉਹ ਆਪ ਬੁਲਾਏ=ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਜੀਵ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੂੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਦੇਖੀਏ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ
ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਵਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਹਰ ਵਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂ
ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥੪॥੩੦॥੩੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵੀ ਸਮਾਲਣਾ ਕਰ, ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੇਵਿਐ=ਸੇਵਨੇ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ (ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ)

ਆਂ ਖੁਦਾਵੰਦਿ ਜ਼ਮੀਨੋ ਆਸਮਾਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿ ਵਜ਼ੂਦਿ ਇਨਸੋ ਜਾਂ॥
ਉਹ ਧਰਤ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ
ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਖ਼ਾਕਿ ਰਾਹਸ਼ ਤੂਤੀਯਾਇ ਚਸ਼ਮਿ ਮਾਸਤ
ਆਬਰੂ ਅਫ਼ਜ਼ਾਇ ਹਰ ਸ਼ਾਹੋ ਸਦਾਸਤ॥
ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਧੂੜ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਸੁਰਮਾ
ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾ ਮਾਨ ਵਧਾਉਣ
ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕਿਹ ਬਾਸ਼ਦ ਦਾਯਮਾ ਦਰ ਯਾਦਿ ਉ
ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਹਰ ਦਮ ਬਵਦ ਇਰਸ਼ਾਦਿ ਉ॥
ਜੇ ਕੋਈ ਭੀ ਸਦਾ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ, ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਗਰ ਤੂ ਦਰ ਯਾਦਿ ਖੁਦਾ ਬਾਸ਼ੀ ਮੁਦਾਮ
ਮੀ ਸ਼ਵੀ ਐ ਜਾਨਿ ਮਨ ਮਰਦਿ ਤਮਾਮ॥
ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਦਾ ਮਸਤ ਰਹੇਂ,
ਤਾਂ ਤੂੰ, ਹੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ! ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਵੇਂ।
ਆਫ਼ਤਾਬੇ ਹਸਤ ਪਿਨਹਾਂ ਜ਼ੇਰਿ ਅਬਰ,
ਬਿਗੁਜ਼ਰ ਅਜ਼ ਅਬਰੋ ਨੁਮਾ ਰੁਖਿ ਹਮਚੂ ਬਦਰ॥
ਬੱਦਲਾਂ ਹੇਠ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਚੰਦਰਮਾ ਵਰਗਾ
ਮੁਖੜਾ ਵਿਖਾ।

ਈਂ ਤਨਤ ਅਬਰੋਸਤ ਦਰ ਵੈ ਆਫ਼ਤਾਬ
ਯਾਦਿ ਹਕ ਮੀਦਾ ਹਮੀਂ ਬਾਸ਼ਦ ਸਵਾਬ॥
ਇਹ ਤੇਰਾ ਤਨ ਇਕ ਬੱਦਲ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ
ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਯਾਦ ਰੱਖ, ਇਹ
ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।
ਹਰਕਿ ਵਾਕਿਫ਼ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰਿ ਖੁਦਾ
ਹਰ ਨਫ਼ਸ ਜੁਜ਼ ਹਕ ਨ ਦਾਰਦ ਮੁਦਾਮ॥
ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ,
ਛਿਨ ਛਿਨ ਸਿਵਾਇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਮੰਤਵ
ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।
ਕਹ ਚਿਹ ਬਾਸ਼ਦ ਯਾਦਿ ਆਂ ਯਜ਼ਦਾਨਿ ਪਾਕ

ਕੈ ਬਿਦਾਨਦ ਕਦਰਿ ਉ ਹਰ ਮੁਸ਼ਤਿ ਖ਼ਾਕ॥
ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਯਾਦ
ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਹਰ ਮੁੱਠ ਭਲਾ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀ
ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਸੁਹਬਤਿ ਨੇਕਾਂ ਅਗਰ ਬਾਸ਼ਦ ਨਸੀਬ
ਦੌਲਤਿ ਜਾਵੀਦ ਯਾਬੀ ਐ ਹਬੀਬ॥
ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਸੀਬ ਹੋ
ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਤੈਨੂੰ ਅਮਰ ਦੌਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਜਾਵੇਗੀ।

ਦੌਲਤ ਅੰਦਰ ਖ਼ਿਦਮਤਿ ਮਰਦਾਨਿ ਉਸਤ
ਹਰਿ ਗਦਾ ਓ ਪਾਦਸ਼ਹਿ ਕੁਰਬਾਨਿ ਉਸਤ॥
ਇਹ ਦੌਲਤ ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਹੈ, ਹਰ ਮੰਗਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ।

ਖ਼ੁਇ ਸ਼ਾਂ ਗੀਰ ਐ ਬ੍ਰਾਦਰ ਖ਼ੁਇ ਸ਼ਾਂ
ਦਾਯਮਾ ਮੀ ਗਰਦ ਗਿਰਦਿ ਕੁਇ ਸ਼ਾਂ॥
ਭਾਈ! ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ, ਅਤੇ
ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲੀ ਦੀ ਹੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਰਹ।
ਹਰ ਕਿਹ ਗਿਰਦਿ ਕੁਇ ਸ਼ਾਂ ਗਰਦੀਦ ਯਾਫ਼ਤ
ਦਰ ਦੋ ਆਲਮ ਹਮ ਚੂ ਮਿਹਰੋ ਬਦਰ ਤਾਫ਼ਤ॥
ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੂਚੇ ਉਦਾਲੇ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ,
ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ ਵਰਗੀ
ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ।

ਦੌਲਤਿ ਜਾਵੀਦ ਬਾਸ਼ਦ ਬੰਦਗੀ
ਬਦਗੀ ਕੁਨ ਬੰਦਗੀ ਕੁਨ ਬੰਦਗੀ॥
ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਅਮਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ
ਬੰਦਗੀ ਕਰ, ਭਜਨ ਕਰ, ਸਿਮਰਨ ਕਰ।
ਦਰ ਲਿਬਾਸਿ ਬੰਦਗੀ ਸ਼ਾਹੀ ਤੁਰਾਸਤ
ਦੌਲਤੇ ਅਜ਼ ਮਾਹ ਤਾ ਮਾਹੀ ਤੁਰਾਹਸਤ॥
ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੇਰੀ
ਹੈ, ਚੰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਾਲ ਤਕ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੈ।
ਹਰ ਕਿਹ ਗਾਫ਼ਿਲ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ੁ ਨਾਦਾਂ ਬਵਦ

ਗਰ ਗਦਾ ਬਾਸਦ ਵਗਰ ਸੁਲਤਾਂ ਬਵਦ॥
ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਸ ਰੱਬ ਤੋਂ ਗਾਫਲ ਰਹਿਆ, ਸਮਝੋ,
ਉਹ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੰਗਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਲਤਾਨ।

ਸ਼ੌਂਕਿ ਮੌਲਾ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਬਾਲਾ ਤਰ ਅਸਤ
ਸਾਯਾਇ ਉ ਬਰ ਸਰਿ ਮਾ ਅਫਸਰ ਅਸਤ॥
ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਉਚੇਰੀ ਵਸਤੂ ਹੈ,
ਉਸ ਦਾ ਸਾਯਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਮਾਨੋ ਤਾਜ ਹੈ।

ਸ਼ੌਂਕਿ ਮੌਲਾ ਮਾਅਨੀਏ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖੁਦਾ ਸਤ
ਕਾਂ ਤਲਿਸਮਿ ਚਸ਼ਮ ਮਾ ਰਾ ਕੀਮੀਆ ਸਤ।
ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਭਾਵ
ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਾਦੂ ਵਰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਡੇ ਲਈ
ਰਸਾਇਣ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਸ਼ੌਂਕਿ ਮੌਲਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀਏ ਜਾਨਿ ਮਾ-ਸਤ
ਜ਼ਿਕਰਿ ਉ ਸਰਮਾਯਾਇ ਈਮਾਨਿ ਮਾਸਤ।
ਰੱਬ ਦੇ ਪਰੇਮ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।
ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਸਾਡੇ ਪਰਮ ਈਮਾਨ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ।

ਰੂਜ਼ਿ ਜੁਮਆ ਮੋਮਨਾਨਿ ਪਾਕਬਾਜ਼
ਗਿਰਦ ਮੀ ਆਇੰਦ ਅਜ਼ ਬਹਿਰਿ ਨਿਮਾਜ਼।
ਸੁੱਕਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਾਕ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ
ਮੁਸਲਮਾਨ, ਰੱਬ ਦੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਮਚੁਨਾਂ ਦਰ ਮਜ਼ਹਬਿ ਮਾ ਸਾਧ ਸੰਗ
ਕਜ਼ ਮੁਹੱਬਤ ਬਾ-ਖੁਦਾ ਦਾਰੰਦ ਰੰਗ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ
(ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ
ਵਿਚ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਗਿਰਦ ਮੀ ਆਇੰਦ ਦਰ ਮਾਹੇ ਦੋ ਬਾਰ
ਬਹਿਰਿ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖ਼ਾਸਾਇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ।
ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਉਸ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ
ਉਚੇਰੀ ਯਾਦ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਂ ਹਜ਼ੂਮਿ ਖੁਸ਼ ਕਿ ਅਜ਼ ਬਹਿਰਿ ਖੁਦਾ-ਸਤ
ਆਂ ਹਜ਼ੂਮਿ ਖੁਸ਼ ਕਿ ਅਜ਼ ਦਫ਼ਾਇ ਬਲਾ-ਸਤ।
ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੱਬ ਲਈ ਹੋਵੇ,
ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਦੂਰ
ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

ਆਂ ਹਜ਼ੂਮਿ ਖੁਸ਼ ਕਿ ਬਹਿਰਿ ਯਾਦਿ ਉ-ਸਤ
ਆਂ ਹਜ਼ੂਮਿ ਖੁਸ਼ ਕਿ ਹੱਕ ਬੁਨਿਆਦਿ ਉ-ਸਤ

ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ
ਲਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਵ
ਸਤਿ ਉਤੇ ਹੋਵੇ।

ਆ ਹਜ਼ੂਮਿ ਬਦ ਕਿ ਸੈਤਾਨੀ ਬਵਦ
ਆਕਬਤ ਅਜ਼ ਵੈ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਬਵਦ।

ਉਹ ਇਕੱਠ ਭੈੜਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸੈਤਾਨੀ ਦੇ ਕੰਮ
ਹੋਣ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ।

ਈਂ ਜਹਾਨੋ ਆਂ ਜਹਾਂ ਅਫ਼ਸਾਨਾ ਈਸਤ
ਈਨੋ ਆਂ ਅਜ਼ ਖ਼ਿਰਮਨਸ਼ ਯਕ ਦਾਨਾ ਈਸਤ॥

ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਇਕ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਹਨ,
ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕ ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਬੋਹਲ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਾਣਾ
ਹਨ।

ਈਂ ਜਹਾਨੋਂ ਆਂ ਜਹਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨਿ ਹੱਕ
ਔਲੀਆ ਓ ਅਬੀਆ ਕੁਰਬਾਨਿ ਹੱਕ॥

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਨ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ,
ਵਲੀ ਅਤੇ ਨਬੀ ਉਸ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਕਿ ਦਰ ਯਾਦਿ ਖੁਦਾ ਕਾਇਮ ਬਵਦ
ਤਾ ਖੁਦਾ ਕਾਇਮ ਬਵਦ ਦਾਇਮ ਬਵਦ।

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਸਥਿਰ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਰੱਬ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ
ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਂ ਦੋ ਆਲਮ ਜ਼ਰਾਇ ਅਜ਼ ਨੂਰਿ ਉਸਤ
ਮਿਹਰੋ ਮਾਹ ਮਸ਼ਾਲ-ਕਸ਼ਿ ਮਜ਼ਦੂਰਿ ਉਸਤ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕ ਉਸ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਹਨ,
ਇਹ ਚੰਨ ਸੂਰਜ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ਾਲਚੀ
ਹਨ।

ਹਾਸਲਿ ਦੁਨਿਆ ਹਮੀਂ ਦਰਦਿ-ਸਰ ਅਸਤ
ਹਰ ਕਿਹ ਗਾਫ਼ਲ ਸੁਦ ਜ਼ਿ ਹੱਕ ਗਾਓ ਖ਼ਰ ਅਸਤ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਿਰੀ ਸਿਰ ਪੀੜ ਹੈ, ਜੋ
ਕੋਈ ਵੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਗਾਫ਼ਲ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਜਾਂ ਬਲਦ
ਹੈ ਜਾਂ ਖੋਤਾ।

ਗਫ਼ਲਤ ਅਜ਼ ਵੈ ਯੱਕ ਜ਼ਮਾਂ ਸਦ ਮਰਗ ਦਾਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਾਦ ਅਸਤ ਨਿਜ਼ਦਿ ਆਰਿਫ਼ਾਂ।

ਉਸ ਰੱਬ ਤੋਂ ਇਕ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਵੀ ਅਵੇਸਲੇ
ਰਹਿਣਾ ਮਾਨੋ ਸੌ ਮੌਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਗਿਆਨ
ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....'

ਈਸ਼ੂਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ

ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

16. ਸੰਤ ਫਕੀਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼

ਦੱਦਾ ਆਖੇ ਦੂਰ ਬੜੀ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਫਕੀਰ ਦੀ ਏ,
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕੀ ਜਿੱਥੇ ਫੱਕਰ ਬਿਰਾਜਦੇ।
ਸੁੰਨ ਜੋ ਸਮਾਧ ਲੱਗੀ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ,
ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਜਾਣੇ ਬਈ ਸੁਤੇ ਐ ਕਿ ਜਾਗਦੇ।
ਹੱਥ ਤਸਬੀ ਨ ਮਾਲਾ, ਭੇਸ ਭਗਵਾ ਨ ਕਾਲਾ,
ਸੁੰਨਤ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ।
ਲੋਕ ਬੇਗਿਆਤ ਮੁਲ ਪਾਂਵਦੇ ਪਖੰਡੀਆਂ ਦਾ,
ਵਿਰਲੇ ਸਰੋਤੇ ਕੋਈ ਫੱਕਰਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਦੇ।
(ਫਕੀਰ ਦੀ ਸਮਾਈ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਰੱਬ ਵਿਚ ਹੈ)

17. ਵੈਰਾਗ-ਭਗਤੀ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਮੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇਂ

ਪਰਪੰਚ ਤੋ ਪਾਂਚ ਚੀਜ਼ੋਂ ਕਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ

1. ਨਾਮ 2. ਰੂਪ 3. ਸਤਿ 4. ਚਿੱਤ 5. ਅਨੰਦ

ਯਹ ਪਾਂਚ ਵਸਤੂ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈਂ। ਇਸ ਮੇਂ ਸੇ ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ ਤੋ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਔਰ ਤਬਦੀਲੀ ਪਜ਼ੀਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਤੋ ਏਕ ਰਸ ਹੈ, ਨਾ ਬਦਲਤਾ ਹੈ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਉਸੀ ਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਯਾ ਖੁਦਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪੁਕਾਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ ਪਾਂਚ ਤੱਤ ਹੈਂ। ਮਿੱਟੀ, ਪਾਨੀ, ਆਗ, ਹਵਾ, ਆਕਾਸ਼। ਯਹ ਪਾਂਚ ਤੱਤ ਠੋਸ (matter) ਹੈਂ। ਸਭ ਕਾ ਅਪਨਾ ਆਪ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਪੂਰਨ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਮ ਇਸ ਕੋ ਕੁਛ ਵਕਤ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਿਲਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲੀਆ ਜਾਏਗਾ ਜਿਸ ਕੋ ਮਰਨਾ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ।

ਪਾਂਚ ਤੱਤ, ਤੀਨ ਗੁਨ ਔਰ ਇਨ ਕਾ ਕਾਰਜ, ਅਸਥੂਲ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਸੰਸਾਰ, ਤੀਨ ਲੋਕ, ਚੌਦਾਂ ਭਵਨ, ਚਾਰ ਵੇਦ, ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ, ਸਤਾਈ ਸਿਮਰਤੀਏਂ, ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਈਸ਼ੂਰ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਸਤਿ ਤੋ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਪਨੀ ਬਿਰਤੀ ਕੋ ਇਨ ਤਮਾਮ ਕੋ ਮਿਥਿਆ ਔਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਇਨ ਸੇ ਉਪਰ ਉਠਾਨਾ ਔਰ ਸਤਿ ਸੁਖ ਔਰ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਮੇਂ ਜੋੜਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੈ। ਇਨ ਸੇ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰ ਕਰ ਭਗਤੀ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਬਿਰਤੀ ਕੋ ਲੈਅ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਦੇਰ ਅਤਿਅੰਤ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰ ਕਰ ਅਭਿਆਸ ਕੀਏ ਸੇ ਬਿਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਮੇਂ ਜੁੜਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈ ਔਰ ਤਤਿਖਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅਸਤਿ, ਜੜ੍ਹ, ਦੁਖ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਆਤਮਾ ਸਤਿ-ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਹੈ।

18. Life is a Struggle (ਜੀਵਨ, ਜੰਗ ਲੜਾਈ ਯੁੱਧ ਹੈ)

ਜੈਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਲੋਗ ਆਪਸ ਮੇਂ ਜੰਗ ਕਰ ਕੇ ਅਪਨੀ ਫਤਹ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਤਰਹ ਸੇ ਇਸ ਜਿਸਮ ਰੂਪੀ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਭੀ ਦੋ ਰਾਜਾਓਂ ਕਾ ਜੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਕ ਰਾਜਾ ਮੋਹ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਿਬੇਕ ਹੈ। ਇਨ ਰਾਜਾਓਂ ਕੀ ਫੌਜ ਭੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੇਂ ਰਾਜਾ ਮੋਹ ਕੀ ਫੌਜ ਹੈ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੋਹ, ਖੁਦਪਸੰਦੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਆਸ਼ਾ, ਚਿੰਤਾ, ਜਿਸਮ ਔਰ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਸਤਿ ਮਾਨਨਾ ਵਗੈਰਾ। ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਮਹਾਰਾਜਾ ਵਿਵੇਕ ਕੀ ਭੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਫੌਜ ਹੈ - ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਖਿਆ, ਧੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ, ਗਰੀਬੀ, ਆਜ਼ਜ਼ੀ, ਇਨਕਸਾਰੀ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ, ਅਦ੍ਵੈਤਤਾ, ਜਿਸਮ ਔਰ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਅਸਤਿ, ਜੜ੍ਹ, ਦੁਖ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਗਤੀ ਮੇਂ ਮਸਤ ਰਹਿਨਾ ਔਰ ਭਗਤੀ ਔਰ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਆਸਰੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਰਾਜਾ ਮੋਹ ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਫੌਜ ਕੋ ਸਿੱਕਸਤ ਦੇ ਕਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਰਾਜ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਆਨੰਦ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੇਤੇ ਹੁਏ ਅਖੀਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਖਾਤਮਾ ਪਰ ਵਿਦੇਹ ਕੈਵਲ ਮੋਕਸ਼ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖੋਂ ਸੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਜਾਣਾ ਰੂਪੀ ਫਲ ਹੈ। ਮਨੁਸ਼ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ਸਫਲ ਹੈ।

19. ਮੌਤ

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥
ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ੬੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਮੌਤ ਏਕ ਦਿਨ ਸਭ ਕੋ ਆਏਗੀ। ਇਸ ਸੇ ਕੋਈ ਭੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਲੇਕਿਨ ਮੌਤ-ਮੌਤ ਮੇਂ ਭੇਦ ਹੈ। ਏਕ ਮੌਤ ਦੋਨੋਂ ਲੋਕ ਸੰਵਾਰ ਦੇਤੀ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਦੋਨੋਂ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਵਿਗਾੜ ਦੇਤੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਇਨਸਾਨ ਮੌਤ ਕੀ ਹੱਦ ਸੇ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਮੌਤ ਕੋ ਜੀਤ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਬੰਦਗੀ ਸੇ ਦੂਰ ਬੁਰਾਈ ਮੇਂ ਲਗਾ ਹੂਆ ਇਨਸਾਨ ਮੌਤ ਬਿਗਾੜ ਲੇਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੀ ਬਿਗਾੜ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਯਹਾਂ ਪਰ ਅਨੇਕ ਦੁਖੋਂ ਕੋ ਸਹਾਰਤਾ ਹੂਆ ਆਗੇ ਜਹੰਨਮ ਮੇਂ ਜਾ ਗਿਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਨਮਤਾ ਔਰ ਮਰਤਾ ਔਰ ਫਿਰ-ਫਿਰ ਬੁਰੀ ਜੁਨੀਓਂ ਮੇਂ ਚੱਕਰ ਕਾਟਤਾ ਹੂਆ ਦੁਖ ਪਾਤਾ ਹੈ।

ਬਿਰਤੀ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਕਰ ਦੁਖ ਔਰ ਸੁਖ ਕਾ ਸਬੱਬ ਹੂਆ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਰਜੋ ਬਿਰਤੀ, ਤਮੋ ਬਿਰਤੀ, ਸਤੋ ਬਿਰਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬਿਰਤੀ। ਭੇਦ ਸੇ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਕੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਖਿਆਲਾਤ ਦੁਨੀਆਂ ਕੋ ਸਤਿ ਔਰ ਸੁਖ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਮਨ ਮੇਂ ਐਸੇ ਇਸ਼ਰਤ ਔਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਭੋਗੋਂ, ਰਾਜ ਭਾਗ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁੱਤਰ ਔਰ ਧਨ ਜਾਇਦਾਦ ਵਗੈਰਾ ਕੇ ਉਠਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਕੋ ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਬਿਰਤੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪੁਕਾਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਨ ਮੇਂ ਗੁੱਸਾ ਔਰ ਕ੍ਰੋਧ, ਹਸਦ ਔਰ ਈਰਖਾ ਕੇ ਖਿਆਲ ਉਠਤੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਕੋ ਤਮੋਗੁਣੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜਬ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ ਵੈਰਾਗ ਔਰ ਮਨ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਸੇ ਮਨ ਮੇਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਸਤੋਗੁਣੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜਬ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ ਵੈਰਾਗ ਔਰ ਮਨ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਸੇ ਮਨ ਮੇਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਸਤੋਗੁਣੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਜਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਨੇ ਕੋ ਖਿਆਲਾਤ ਉਠਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਬਿਰਤੀ ਕੋ ਜਗਤਾਕਾਰ ਸੇ ਹਟਾਕਰ ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬਨਾਨੇ ਸੇ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਬਜਾਇ ਜਗਤ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਹਾਂ ਅਨਰਥ ਔਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰਮ ਸੁਖਦਾਈ ਔਰ ਅਨੰਦ ਕਾ ਘਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਰੱਸੀ ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਪੜੀ ਹੂਈ, ਏਕ ਆਦਮੀ ਕੋ ਭੂਲ ਸੇ ਸਾਪ ਨਜ਼ਰ ਆਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਸਬੱਬ ਸੇ ਉਸ ਕਾ ਦਿਲ ਧੜਕਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ਰੀਰ ਕਾਂਪਤਾ ਹੈ ਔਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਆਦਮੀ ਕੋ ਭੂਲ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਰੱਸੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਵੇਹ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਔਰ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੈ। ਵੇਹੀ ਚੀਜ਼ ਏਕ ਕੋ ਦੁਖ ਰੂਪ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰਹ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ, ਜਗਤਾਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਕੇ ਸਬੱਬ ਜਗਤ ਨਜ਼ਰ ਆਨੇ ਸੇ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਔਰ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ....!'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ- 54)

ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੋਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਮੋਹ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਿਆਰ ਮੋਹ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਵਖਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੋਹ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਮੋਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੋਹ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੋਹ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਸ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਮੀਦ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੀ ਵੀ ਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੋਹ ਵਿਚ ਲੋਕੀ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਰ ਜਾਏਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਇਹ ਚੀਜ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਲੋਕ ਸਦਾ ਡਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖੁਸ ਨਾ ਜਾਏ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਡਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹਨ, ਇਕ ਸਫਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਵਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਏ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਨੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ

ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ। ਬੜੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲੀ, ਉਹ ਬੇਵਕੂਫ, ਤੂੰ ਐਨਾ ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ ਹੈਂ, ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸੀ, ਤੂੰ ਘਰ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਛਡਿਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਰੋਜ਼ ਤੂੰ ਮੰਗਣ ਆ ਜਾਨੈਂ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਿਆਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਤਿਆਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਐਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਗੰਦ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੀ।

ਬੁੱਧ ਹਸੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੁੱਧ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਕ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਦ ਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਮੁੜੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੰਦ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਾ ਲਵੋ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਖੇਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੋ ਹੀ ਨਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਸਕੋ।

ਪਰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਦਰਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਸਲਾਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਲਾਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਲਾਹ ਕਿੰਨਾ ਦਬਾਅ, ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦਸ ਲੋਕ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਲਗ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਿਮਾਰ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਬਦਸੂਰਤ ਹੈਂ, ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਨ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣੇ ਹੋ, ਪਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਸੋਹਣੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਹੋਣ ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੋਹਣੇਪਣ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ, ਸੋਹਣੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸੁਝਾਓ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਸੁਝਾਓ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ, ਕੇਵਲ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆਸ ਉਮੀਦ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਸ ਰੱਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਬੱਚੀ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੇਲ ਇਕ ਚੰਗੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹੇਗੀ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁੰਝ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਰਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਮਝਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਮੰਤਵ ਹੈ? ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਇਕੱਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਮਾਂ ਸਕਾਰਥ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ

ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਸੋਚ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਪੁੱਠੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਉਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਵਿਆਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਹਨ ਉਹ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਸਥਾ, ਵਿਆਹ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਟੁਟ ਗਈ, ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

ਉਚਿਤ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

ਸਾਡੀ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਸਾਰਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵਿਚਰੋ, ਨਾ ਰਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਓਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨੋਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਰੁਚੀ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ, ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ, ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਾਂਗੀ, ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਕਰਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਰੱਖਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣਨ। ਮੇਰੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣ, ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਵਧਣ, ਫੁੱਲਣ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਕਰ ਦਿਤਾ - ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੌਣ ਹਨ ਤੇਰੇ ਮਾਲਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ ਨਾਲ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਵਿਗੜ ਜਾਣਗੇ? ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਠਾਣ ਜਾਂ ਤਖਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਐਸਾ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਖਤਾਂ ਤਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਚੌਂਕ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸਾ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਐਸ ਸਮੇਂ ਵਹਿਮਾਂ ਪਾਖੰਡਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ। ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਨੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕੋਈ ਪੂਰਾ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ?

ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਤਖਤਾਂ ਤਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ, ਦਾਤਿਆਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।

ਤੇਰੀਆਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਿਆ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦਾ ਜਲਿਆ ਲੱਸੀ ਨੂੰ ਫੂਕ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸੌਖੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਤਾਵਾ ਲਵਾਂਗਾਂ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ।

ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਨੇ ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਚੂੜਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਭੇਟ ਕਰਾਂ। ਸੋ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਉਪਰੰਤ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ, ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਫਿਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਹੋਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾ ਵਧੀ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ੇ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਚਾਲੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਦੀ ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਗੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਉਸ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਾਂਗੇ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸਾਵਣਿ - ਸੰਗਰਾਂਦ-16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861100000008, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286, Branch Name : Chaharmajra

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286, Branch Name : Chaharmajra

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar

Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901

ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

 ਰਿਨਿਊਵਲ

 ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada 80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia 80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ	ਫਰਵਰੀ	ਮਾਰਚ	ਅਪ੍ਰੈਲ	ਮਈ	ਜੂਨ	ਜੁਲਾਈ	ਅਗਸਤ	ਸਤੰਬਰ	ਅਕਤੂਬਰ	ਨਵੰਬਰ	ਦਸੰਬਰ
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone.....E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਰ	50/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861100000008
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ , Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

The Path Of Self-Realisation Part - II

(Continued from P. 77, issue April 2020)

*The mortal thinks not of his Succourer,
who is with him.*

He bears love to the one who is enemy.

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ॥

ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਅੰਗ - 267

The only method to bring the mind under control is that one should get into the company of God-realised souls and their company may lead to the nector fountain of God's Name, in which one may start feeling the bliss of His Nam. This is the only remedy to steady the mind. Guru Maharaj ordains thus :

*Placing reliance on thee, O my mind,
who is it that has not fallen?*

*Thou art bewitched by the great
mammon. This is the way to hell.*

*O vicious mind, no faith can be placed
in thee. Thou art exceedingly
inebriated with sin.*

*The feet-chain of the donkey is
removed, only then, when a load is first
put on his back. Pause*

*Thou destroyest the merit of
contemplation, penance and self-
mortification. Thou shalt suffer the
agony of the Yama's rod.*

*O shameless buffoon, why
rememberest thou not the Lord? Thou
shalt suffer the womb pangs.*

*God is thy Comrade, Helper and the
great Friend. With Him thou art at
variance.*

*Thou art in love with the five high way
men. An immense pain shall well up
therefrom.*

*Nanak seek the shelter of the saints,
who have over-powered their mind.*

ਕਵਨੁ ਕਵਨੁ ਨਹੀ ਪਤਰਿਆ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਿਆ ਨਰਕ ਕੀ ਗੀਤਿ॥

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ ਤੂੰ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ॥

ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ॥

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤੁਮ ਖੰਡੇ ਜਮ ਕੇ ਦੁਖ ਡਾਂਡ॥

ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਨਿਰਲਜੇ ਭਾਂਡ॥

ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਮਹਾ ਮੀਤੁ ਤਿਸ ਸਿਉ ਤੇਰਾ ਭੇਦੁ॥

ਬੀਧਾ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰਈ ਉਪਜਿਓ ਮਹਾ ਖੇਦੁ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਸੰਤਨ ਸਰਣਾਗਤੀ

ਜਿਨ ਮਨੁ ਵਸਿ ਕੀਨਾ॥

ਅੰਗ - 815

Hence to control the mind one should not employ force nor wrestle with it or fight against it. Only one should examine one's thoughts, dispassionately. One should consider minds nature and its firm habits. One should notice to which side the mind inclines again and again. Another easy method is that when one sits for prayer, one should note its thought waves, keep pen and paper near and record those mind's impulses on paper. After the prayer, one should study all these thoughtwaves and study one's own self

too. Acting thus, you would start watching the mind and standing aside, you would notice its flights in various directions, then it would be at peace by itself. By this exercise, the mind would become steady by slowly slowly. Ordinary seekers should adopt this method.

The second method is for those, who have been practising devotion for a long time and have began to feel pleasure in the Holy Word. They can make their minds their servants rather than the masters and are able to stop the mind from bad thoughts, in fact, they can punish the mind (for wrong doing) with full authority. They thus put a limit to mind's flights in future. Mind flies like a bird from one tree to another tasting different types of fruits. And some greatly suffer after eating some fruit that chokes the throat. In this way, the mind goes on its flights indulging in different kinds of enjoyments and pleasures and thus feels miserable.

Kabir, the mind has become like a bird, flying and taking wing, it goes in ten directions.

As is the company it associates with, so is the fruit it eats.

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸ
ਜਾਇ॥

ਜੋ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਫਲੁ ਖਾਇ॥

ਅੰਗ - 1369

The birds of the beautiful trees fly and go in four directions.

The more they fly (up) the more they suffer. They ever burn and bewail.

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਅੰਗ - 66

Carrying on this struggle with the mind a day arrives when the mind begins to obey your wishes and no longer remains doing what it pleases and bends before truthful (ਸੱਚੀ ਵਿਚਾਰ) idea.

The third method of controlling the mind is applicable to the ascetics alone. To fix your mind on God's thought, you should sit down and stop thinking. Empty your brain of all thoughts and observe your mind as to what thoughts are entering it and from what direction these thoughts are coming and of what nature. You would notice that all (extraneous) thoughts are coming from outside. They are triggered by outside stimuli and they are entering the mind. Push them out, before they enter your body. With the help of the Bani and as a result of the company of saints, one develops strength. But such a war against the all-powerful mind and scoring a victory over it cannot come without the Grace of God.

Nanak, man's mind is controlled, if the Lord shows His perfect mercy unto him.

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - 298

There is another method too. When one practices contemplation (of God)

certain changes occur in his body. His consciousness comes into contact with God, as a result of this tuning he feels a strange sense of intoxication. The body waves with bliss and the rain of nectar (*amrit*) seems to fall on his 'lotus', and seems to intoxicate every fibre of his being. His lotus is flooded with the elixir of Godliness. Divine music is heard (in his mind's ear). There are flashes of divine light. The mind cannot run astray, even for a second leaving these divine blisses. Time seems to stand still for him. The mind is submerged in transcendental (supra-conscious) contemplation. Even after finishing that state, the mind again and again looks inward and gives a pinch to the person to get back to and enjoy that divine bliss again. Such is the lot of those seekers on whom there is the infinite blessing of the Guru and also who are worthy of it.

Higher than all these states, there is a stage where the very existence of the mind ceases to be. It becomes non-mind. In that state, one's own existence, which was the result of one's I-ness, merges in the reality, that is the soul. Rising higher than the feel of I-ness, his consciousness recognises nothing other than Waheguru, in all. In that very exalted states there is no question of flights (or pran) of the mind, for in the light of the supreme knowledge, in his eyes, nothing else remains except only Waheguru who is all love, all consciousness. As with the rise of the sun, darkness is totally gone, similarly

with (the coming of the sun of true knowledge), one's feel of independent existence is totally gone. According to the varying states, three states remain. One, I am all-truth, all-consciousness, all-bliss; I am the only reality; there is none other than myself in the world. (This is the condition in which man feels one with God; I am God, God is myself). There is nothing in the world except myself. This is the condition of God-realisation. It has become manifest. The second state is I am Waheguru, Waheguru is myself. The third state is the whole world is nothing else than Waheguru (All is God and God is all).

Everything is the Lord, everything is the Lord.

There is nothing but God, the world-sustainer.

As one thread holds hundreds and thousands of beads, so is that Lord in warp and woof. Pause.

The water waves, foam and bubbles are not distinct from water.

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥

ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥

ਸੂਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸੁ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥

ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਅਰੁ ਫੋਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ

ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਅੰਗ - 485

These stages are felt by the perfect God-knowers (ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ), in whom there is a complete absence of I-ness (vanity). Their search has arrived at the final target. This is the Commandment :

Kabir, thou hast obtained the place, which thou wert searching.

Thou thyself hath turned to be the One,

whom thou thought to be different from thee.

ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ॥
ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ॥

ਅੰਗ - 1369

Kabir, repeating "Thy Name" I have become like 'Thee'. In me now "I" has remained not.

When difference between me and others has been removed, then wheresoever I see, there I see but Thee, O Lord.

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ
ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ
ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ॥

ਅੰਗ - 1375

He feels : I am non-changing (Eternity). God and the world are nothing but my other forms. I am Formless; I have no second; Supreme Bliss, Eternal space. I have two names. In the state of perfect knowledge (self-realisation) I am Waheguru; in the state of ignorance, I am this world or the universe. But above complete knowledge and also above ignorance, I have no Name (I am nameless).

ਨਾਮ ਠਾਮ ਨ ਜਾਤਿ ਜਾਕਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨ ਰੇਖ॥(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

The Lord has neither form nor outline, nor any colour. He is exempt from three qualities.

O Nanak, with whom He is well pleased, He causes him to understand Him.

ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਭਿੰਨ॥
ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਏ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸੁ ਹੋਵੈ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ॥

ਅੰਗ - 283

Hence looking on the world and the

self as the reality is the sign of the fall. This very person suffers a lot under the influence of ignorance and I-ness. When God-sight (ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) is developed, he feels his ownself and considers the entire visible world as nothing but God Himself. It is that state of Supreme Truth, which all prophets and founders and saints (apostles) have sought. This God-sight falls on a few very lucky persons. Guru Maharaj, the Fifth Master describes their characteristics as under :

He, within whose mind is the True Name, who with his mouth utters the True Name and who beholds no other but the unique Lord, Nanak, these are the qualities of the man who knows God.

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - 272

And his outlook is such :

Now I see the Lord, hear of the Lord and narrate but the One Lord.

The Supreme Soul is the Creator of the world. Without the Lord, I know no other.

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਅੰਗ - 846

Above all these outlooks is the sight of the Divine and the Eternal.

Guru Nanak, The True Prophet

The Mist dispersed and the Light shone over the World

ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ

Sant Waryam Singh Ji

Waheguru created, the world out of the Shabad (Divine Word). After having brought into existence the creation of infinite varieties, numberless shapes and countless colours, God brought into the race of man such high souls (prophets or apostles), who with their inner light revealed the secret knowledge brought from Akal Purakh (the Eternal Being), for the good of mankind. Many great personalities - social, economic and political - who were bound in the laws of Right Conduct appeared in the world from time to time, so that people's lives, bound in the discipline of Laws began to experience happiness and peace. According to the saying of Bhai Gurdas, vide Pauri 1, Var 5 :

He, The Almighty created four Yugas, Satyuga, Treta, Dwapur & the fourth was Kaliyuga. The Four Varnas (castes) ruled the four yugas.

ਚਾਰਿ ਜੁਗਿ ਕਰਿ ਥਾਪਨਾ ਸਤਿਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਸਾਜੇ।
ਚੌਥਾ ਕਲਿਜੁਗ ਥਾਪਿਆ ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰੋ ਕੇ ਰਾਜੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

In Satyuga, God appeared in the incarnation of Hans (Swan), and taught to mankind so-ham (I am He, no other than God). For them, God was the only Reality (Advait - not two), there was no second.

ਸਤਿਜੁਗ ਹੰਸੁ ਅਵਤਾਰ ਧਰ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਦੂਜਾ ਪਾਜੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

In this age, God gave to man the philosophy of So-ham (I am He); no fraud (false idea) was propagated. People pronounced that there was only One God; no second reality. They had no desire for illusion or false appearances. They lived in the forests, immersed in the love of God. They lived on herbs and wild fruits and enjoyed long lives, free from any disease. The Time changed. Treta Jug (second age) entered the world. There was a great spread of Moh (delusion), Maya (illusion, false appearance) and Ahankar (pride of self). In the next age Dvapara, there were greater changes. Big civil wars took place. After that, it was the turn of Kalijug (Iron Age). Peoples tendencies (habits) underwent a complete change (for the worse).

The fourth age created (by God) was Kaliyug, which is dominated by the Shudra low mentality.

In this age, indifference to religion increased; and hate spread in the world. The creation was deceived (robbed) by Maya (false appearances or values). The art (fashion) of Kalijug misled the whole world. Hatred became dominant in the world (people started hating each other).

People began to rot in pride. No one accepted anyone as leader or Guru. All forgot to honour the high and the low. The rulers, instead of being the servants of the populace began to butcher them, to loot them. They lost all principles and assumed the role of this ruling butchers; killing the goat, their subjects. Doing good to others was completely finished. God had been forgotten. The knowledge of the prophets had vanished. The whole world had become corrupt. They had fallen from the noble acts. About such an atmosphere, Bhai Gurdas has written thus :

The entire earth got enticed by mammon and the antics of the Kaliyug put everyone into delusion.

Hatred and degeneracy engrossed the people and ego burnt one and all.

Nobody now worships anybody and sense of respect for the younger and the elder has vanished into thin air.

In this cutter age the emperors are tyrants and their straps butchers.

The justice of three ages has become extinct and now whosoever gives something (as bribe) gets (justice?).

The mankind has become wanting in dexterity of action.

ਮਾਇਆ ਮੋਹੀ ਮੇਦਨੀ ਕਲਿ ਕਲਿਵਾਲੀ ਸਭ ਭਰਮਾਈ।
ਉਠੀ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ੍ਰਿ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਜਲੈ ਲੁਕਾਈ।
ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਪੂਜਦਾ ਉਚ ਨੀਚ ਸਭਿ ਗਤਿ ਬਿਸਰਾਈ।
ਭਏ ਬਿਅਦਲੀ ਪਾਤਸਾਹ ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਉਮਰਾਇ ਕਸਾਈ।
ਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸੁ ਤਿਹੁ ਜੁਗੀ
ਚਉਥੇ ਜੁਗਿ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈ।
ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭਿ ਭਈ ਲੋਕਾਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/7

The whole earth is deceived by Maya (illusion). All people of the iron age are gone astray. Hate has arisen in the world and burns inside hidden in vanity. No one worships anyone (Guru or Teacher). All feel confused about high and low acts. The kings have become heartless. Iron age is a murderer; the rulers have become butchers. All the (first) three ages stayed as an ascetic; in the fourth age (Kali jug) one gets what one has sown. The whole population has become corrupt in their actions.

At that time, were created the six systems of Philosophy, namely Nyaya system (logic) was started by a sage named Gautam; Jaimini invented Meemansa system of philosophy (ritualism), Vyas began Vedant (God is the only reality; the world is an illusion like a dream). Sankhya system (automatic evolution; no need of any Creator or God) was started by sage Kapil; Vaisheshak (atomic theory of the universe) was invented by Vaisheshak, while the sage Patanjali invented yoga system. They created these (6 systems of philosophy) after a deep study of the Vedas, but real knowledge was missing in these. Only carrying on rituals became prevalent. In the absence of a perfect Guru, the doctrine of Soham Brahm (I am He or God) was hidden behind the veil of confusion. The study of the scriptures did not result in the attainment of the light of True knowledge because :

Without the True Guru the delusion can

not be dispelled.

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨ ਸਹਸਾ ਜਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ਵਾਰ, 1/10

In the absence of a true (divine) Guru, doubt does not depart. In this way, the world lost its way in the dense darkness of vanity (sense of In-ness). One could not know as to which method should be followed, that would lead to God-realisation and one would meet God. Owing to the dull intellect and dull mode of thinking right action and doing one's duty could make no headway. Prayer, devotion, religious thought and acts were dismissed as false things. Economic, social and political conditions were completely confused. Man became totally confused. Even the prophets, preceptors, faquirs and apostles went on preaching their message, which made the public lost in the dense forest of ritualism.

In this iron age, the only thing that could save the people was the path of devotion (love of God) "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਏਸਨਾਨੁ" (for men of God, there was repeating God's Name, Charity and holy bathing). In Kaliyug importance of the devotion through God's Name, is the only spiritual earning, that is acceptable to God. That is the only path to save man in the iron age. In these changed conditions, when the world got corrupted with sin, and different castes, communities and religions were at logger heads with each other. They were burning like the bamboos. The religious scriptures were run down (people were speaking against

them) and the world totally lost its way, in the darkness of ignorance. Now was the (crying) need of a True Guru.

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝ ਨ ਬੁਝੀਐ

ਜਿੱਚਰ ਧਰੇ ਨ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/17

There can be no true knowledge without a Guru of Truth. Nothing can avail, till there is an incarnation of God. In the absence of a perfect Satguru, humanity could find no spot of comfort. In this tempest of haume (vanity, ego) when all the creeds and their apostles and all religious were pushing humanity to be enmeshed in mutual discord and enmity, instead of giving them the correct lead in thinking at that time, ritualism and senseless argumentations became all important at that time, a terrible cry reached the abode of the Almighty. In response to that cry of humanity so says Bhai Gurdas, Guru Nanak the True Emperor was commissioned in the world and God sent him here with this mission.

"O Nanak, I am God the Almighty, you are Guru, the God. Go and distribute in the world the nectar of my Name, that can bring good to all. Hearing humanity's cry of pain, God sent Guru Nanak unto the world :

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/23

In the Bikrami Samvat 1526, corresponding to 1469 A.D. in the month of Kattak (October-November) on the full

moon day, early in the morning, was born this prophet (messenger of God) in the village of Rai Bhoj's Talwandi, of the parents Kalu Ji and mother Tripta Ji. Making a study of his entire life, we learn many lessons which help in enlightening Truth. His father Kaluji took him to the village teacher Gopal, to receive education. As per the custom of those days, his father presented to the teacher a paraat (a large metal plate) full of shakkar (unrefined sugar) and a large length of cloth, with the request to make Nanak fully expert in studies. In his capacity as a student, he took his seat in the class. After a few days, when it was time to write some alphabets on his fatti (a wooden board) the teacher wrote on it the words of God's prayer - May God Onkar (ੴਕਾਰ) give us success. At this, Guru Nanak asked his teacher as to what letters he had written on the wooden board. The teacher was completely wonderstruck, because no pupil had ever put this question to him in the past. The teacher replied, Nanak, what have you got to do with these words? You learn the alphabet. When Nanak repeated this question a second time, the teacher to put him off said that he had written those words of auspiciousness for God for the success of their venture. Nanak asked, sir, have you seen this God Onkar? What is His form? Where does he dwell? The teacher could find no answer to these questions. Guru Nanak asked, what knowledge do you want to impart to me? The teacher replied, I seek to teach you

the multiplication table, also short-cut formulas, so that you would become expert and able to calculate all accounts matters orally.

Hearing this talk about calculations, Guru Nanak said, Sir, Will these formulas which you are teaching me help, in the hereafter, when one's life would be in the grip of the agents of death and one breathes one's last, and when one would have to render account of all one's mistakes committed by one? Hearing such talk from the lovely small child, who looked the picture of love, the teacher was taken aback; and thought in his mind that here seems to have manifested some great soul. Such a one has no need of receiving any schooling, because, as says the yoga, such a person is a master of all lores and of all languages. Why should I not learn from this child, with all faith; those accountings of divine justice, that hang like the sword of damocles over our head all our life? With all faith, the teacher said, Nanak Ji, these accounts that I teach enable a student to make calculations about the worldly bargains; and the education that I impart is to make the student wise for the worldly affairs. This learning does not accompany one in the after-life. The accountabilities (about one's good and bad deeds done in life) of which you are talking are beyond my comprehension. I have no knowledge of that (spiritual) learning; nor do I know what are its courses. Where is such a Guru, who can give that education, that

can remove from our head the burden of those accounts (of punishments and rewards) that have accumulated through one's many lives. I look upon you as a perfect Guru, O Nanak, and implore you to teach me something about those (metaphysical) matters.

At that time, on hearing the teacher's words, Nanak got very serious and ordained thus. In this world, a man performs actions bound by personal ego and attachment. Pressed by the consideration of one's ego, man does good and evil actions, which stick to him forever. Their account is demanded after death. As a result of these actions one has to undergo sufferings or enjoy pleasures, in hell or in heaven. To cure this great disease of ego and attachment, these are to be burnt in the fire of God's Name and turned into black ink, just as the ash collected above the burning earthen lamp is turned into black ink by mixing it with gum etc.

In this way, you also make an ink by the (burning of) attachment and illusion. This also judges the difference between the eternal and the non-eternal of the True Faith. Also make a paper of the discriminating intellect. For writing on this (paper) you need the pen of love. Write on this the Name of God after consulting some God-realised Guru; write descriptions in praise of God's infinities. When after consulting a perfect Guru, you write this account, it will serve you as an indicator in the life hereafter. It will not

only help you in the post-death world, it will also bring you a lot of honour.

Burn worldly love and pound it into ink and turn thy intelligence into superior paper.

Make Lord's love thy pen, mind the scribe and write God's deliberation after consulting the Guru.

Pen down the praises of God's Name and continuously write that He has no end and limit.

O' Brother! learn how to write this account, so that where an account is called for, there thou mayest have a true mark. Pause.

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥
 ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
 ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ ॥
 ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 16

Writing this account will get one the honours of the hereafter; also the mind would always blossom with happiness and one would obtain all happinesses. To those persons, who have written this true account (in praises of God) will come true happiness in the future life. Hearing this preachings, the teacher made this appeal to Guru Ji, "kindly bestow your grace on me." Guru Nanak the True Emperor showered grace on him and made him confirmed in the love of God's Name and blessed him with the hymn :

The Lord who created the world, is the sole Master of all.

Profitable becomes their advent into this

world, whose mind remains attached to Lord's service.

O man, O my foolish mind, why doest thou forget Him?

When thou shalt adjust thy account, my brother, then alone thou shalt be deemed educated. Pause.

The Primal Lord is the Giver and He alone is true.

No account is left due from the Guruward, who understands the Lord through these letters.

Sing thou the praise of Him, whose limit cannot be found.

They, who perform service and practise truth, obtain the fruit.

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ

ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਲਾਗਾ

ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ॥

ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੁੜ ਮਨਾ॥

ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ॥

ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ॥

ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ

ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੈ ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੇਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 432

Thus the Guru put on the spiritual meaning on each letter and taught it to his teacher, who was completely taken aback. He had the feeling of the Guru for Guru Nanak and thus he made his life achieve its true purpose. He bent his head at the Guru's feet and submitted.

Oh! you are the most ancient of all eternal, you are a perfect person. You do

what comes in your mind. He made this prayer at the feet of Guru Nanak, 'O you who are the primeval, you are the eternal. You should shower your mercy on this slave, and shatter off all the chains of births, deaths and rebirths of mine.

In the same way, he was sent to Mullah (Muslim teacher) to receive instruction in Persian. There too he wrote an edict to throw light on the purpose of life for the Molvi.

Hearing these life-stories of the Gurus, doubts arise in some weak-minded persons, also in the minds of the thinking individuals feeling that they have reached their excellence, after reading many books, how can it be possible that Guru Nanak, a small child, without any deep studies of worldly learnings got all this knowledge? What intellect enabled him to compose the poetry of the great Bani? This great question of theirs seems to be correct from their viewpoint, but they lack internal knowledge, due to their lack of spiritual understanding. The ascetics instinctively gain the knowledge of yoga and all its practices, and of all languages of the world without reading any books on the subject. In today's time, I have known and recognised from a near view two such ascetics, who are experts in all the lores of yoga. They are Swami Ram Ji and Dr. Ved Bharti Ji (D. Lit.) They both are best experts of all yoga lores. Swami Ved Bharati clarified in one of his lectures in Ratwara Sahib that when he went to Holland to qualify for Ph. D. in yoga they

raised the objection that he (Swami) did not know the Dutch language (language of Holland). Swami Ji said, give me just seven days for this. At the end of seven days, he was master of that (foreign) language. They gave him permission and he did his Ph. D. from that very university. According to the statement of Dr. Ved Bharati and Dr. Swami Ram, apart from them, there are eight other ascetics, in India, who by their power of yoga have acquired knowledge in all spheres and who can speak any language and can also deliver a lecture in any language.

For this reason, Guru Nanak the True Emperor, who was the master of all the arts, (from birth) had absolutely no need to study any subject or any language. Wherever he went during his (foreign) wanderings, he preached his values and fundamentals of spiritualism in the language of the local people. For us, he preserved his teachings in the language of Guru Granth Sahib, for our welfare. He had the knowledge of all the languages of the world. To what college did Kabir Sahib go for education. Even the best scholars find it very difficult to comprehend his Bani. Guru Nanak termed characterless scholars as fools, because they could not establish control over their demoniac nature. He rejected the learning of non-spiritual scholars as earning poison and distributing poison (false philosophy).

Guru Nanak reared buffaloes. The Eternal serpent stood above his head,

providing shade with its head. When he stood under the trees, their shadow (over him) did not get shortened. These were not miracles. These were natural wonders of the manifestation of the internal Nam (of God).

I can give the example of Bibi Ranjit Kaur (the writer's wife). Her father when in the frenzy of prayers, was so filled with energy with such a great force that he rose and touched the ceiling. When he came down to the ground, then for full 6 hours, light rays were emitted from his body, with the result that the entire audience began to feel spiritual tremours. Bhai Sahib Bhai Randhir Singh in his book Rangale Sajjan (realised noble men) writes how when the Saint Bhai Hira Singh lifted any load over his head; that load did not touch his head, but remained hovering at the height of one span above his head. This was no miracle. This was a manifestation of the power of Nam, in one who had devoted his whole life to the practice of Nam. When he touched anyone with his hand such a great flow of energy emerged from his hand that the man touched began to roll on the ground unconscious. Similarly such incidents in the life of true King Guru Nanak - the trees used to extend prolonged shade over where he sat or the eternal serpent drew shade on his head with its hood; when he grazed his buffaloes and his cattle grazed the whole field, the field became fresh and whole again in no time - these were not miracles in the life of Guru Nanak; those

were the ideas rising in the heart of that perfect saint taking concrete shape (what he wished, that became a harsh reality). Just as one thought (wish) of Waheguru can create the spread of the whole creation, similarly the idea (wish) arising out of the heart of a person, whose life means God's Name; in fact one who has become one with that Nam, his natural wish that the farmer's field (grazed by Guru's cattle) should become fresh and whole again is the wonderful art of the Light of Truth.

Guru Nanak was confined to bed, lying silent. A hakim (an indigenous physician) was summoned. He sought to diagnose the ailment of Guru Nanak. Guru Nanak Ji smiled and questioned, Vaid Ji, what are you looking for? He replied, dear Nanak, I want to find out the nature of your illness. The True Emperor (Nanak) said, dear physician, you yourself are suffering from illness (you are yourself a patient). The whole world, which has broken away from Nam is a patient. Since you have no knowledge of this illness, you all are suffering. A successful physician is one, who can correctly diagnose the disease and prescribe the right cure. The Vaid, with full faith, made this prayer to True King Guru Nanak, "Kindly tell me how I, along with the whole world, am a diseased person. I am feeling myself to be in perfect health." At this, Guru Maharaj ordained thus, leaving aside a few diseases, diseases start in the mind. When the mind is diseased, the body too gets diseased.

First of all there is the serious disease named Vanity (I-ness). It is called the leprosy of the mind. That ailment has fallen to the lot of man.

The Fifth Guru Nanak Dev, the True Emperor of the world, has ordained thus, giving details of this illness of I-ness (haumein) :

The disease of pride has humbled the man.

The disease of lust overwhelms the elephants.

Through the disease of seeing, the moth is burnt to death.

Through the disease of bell's note, the deer is ruined.

All those, that are seen; they, they are disease-stricken.

It is only my True Guru, united with God, who is free from the disease. pause.

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ॥

ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ॥

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਰੋਗਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਪਤੰਗਾ॥

ਨਾਦ ਰੋਗਿ ਖਪਿ ਗਏ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ॥

ਰੋਗੁ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਗੀ॥

ਅੰਗ - 432

Man caught in the disease of I-ness keeps on in the circle of the births and deaths. He eats the pleasant and unpleasant fruit of his good and bad actions. Caught in the duality of the joys and sorrows, he cannot get relief from the circle of the births and deaths. Since the time immemorial, he is caught in the web of haume (I-ness). Since his experience is defiled by this disease he sees the Perfect Eternity in three (different) forms - one,

the Form of God, two the being self and three, the world (they are all one, though he seems to regard them as three separate realities). He is suffering troubles, because he has broken away from the Eternal Power of the Perfect Name (of God). Since time immemorial this disease is clinging to man. He has forgotten his reality and regards himself only as the body, which is untrue in the three timings (past, present and future). The person is drowning in the well of intense darkness and is thus permanently in trouble. Except the saint, all the persons are suffering from this disease. This disease can't be cured, either by giving charities, or by visiting holy places of pilgrimage, or by performing austerities which torture one's body or by reading holy books, or by the study of Vedas or other scriptures. Rather it adds to one's dirtiness (sins) and one's ignorance increases.

The second terrible illness, which is born of haume (I-ness) is the birth of delusion, regarding oneself, regarding God and regarding the world. This is called ignorance, as is the Commandment -

Spiritual ignorance is diffused amidst all, and the doubt is Thine doing, O Lord. Having created doubt, Thou Thyself strayest the men and they, on whom is Thine grace, them the Guru meets.

ਛਛੈ ਛਾਇਆ ਵਰਤੀ ਸਭ ਅੰਤਰਿ

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਭਰਮੁ ਹੋਆ॥

ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ ਆਪੇ

ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ॥ ਅੰਗ - 433

Because of this illusion, a person does

not have firm faith in (the doctrine of) soham (I am He; I am no other than God). He looks upon himself as a miserable being (not God Who is all bliss) and remains wandering in the experiences of joys and sorrows since the time unlimited.

The third great disease is called the T. B. of the mind. This is the ailment of lust for more and more enjoyments in which barring a few persons, all the educated persons, all practitioners of religious rituals, all contractors of the religions, also the so-called intellectuals - all of them are burning. Being under the influence of ignorance and burning in the fire of the thirst of pleasures, they go on having intense desire to amass more and more of wealth and they go on suffering through a succession of births. It is ordained by Gurbani thus :

The thirst (desire) of only a few is quenched (stilled). Pause.

Man amasses millions and lacs of millions but restrains not his mind

He longs for more and more.

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥

ਅੰਗ - 213

This is compared to the T.B. of the mind. Even more terrible than this is the disease of mongering. It is like the disease of vomiting. The nature of a slanderer is to censure others at all times. Knowing full well, that this habit of scandal-mongering can have disastrous results even then this person remains engrossed in

talking ill of others. He goes on indulging in censuring the saints, great souls, without any rhyme or reason. A slanderer cleans others defects like cleaning of urine and excreta with his own hands. Such a slanderer may do good deeds, like digging wells (to provide water to the thirsty), he may dig tanks (for peoples service), he may donate land (for charitable purposes) like as for housing prayer-halls, to open a hospital or to open a school, he may do countless acts of virtue and charity. But if after performing all these good acts, he once indulges in slandering, then all his good acts come to naught. If we take millions and billions of figures and multiply them by hundreds of good deeds, but if in the end we multiply that big figure by zero then whole thing turns into zero.

If he bathes at sixty-eight places of pilgrimage,
 If he worships the twelve shivlingam stones and if he dedicates a well and a tank,
 But if he slanders the saints then all goes in vain.

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਕੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ॥
 ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 875

Similarly there are other mental diseases like carrying tales and jealousy. These are very dangerous germs in the mind, namely five thieves - lust, anger, greed, illusion and vanity; five dacoits named power, wealth, beauty, caste and

youth; also five subjects of enjoyment that is sound, touch, shape, sentiment and smell - these she-demons of hope and ambition take charge of the mind.

Guru Nanak Dev said, “O Vaid! the whole world is troubled by these diseases. The only persons who are free from these diseases are the Satguru (True Guru), perfect great men, apostles and knowers of Brahm and the Eternal. Hearing these words (of Guru Nanak Dev), the physician with full faith, bent at the feet of the Guru, enquired thus, ‘O divine Guru, you are the manifest form of God in this body; your mission is to do the welfare (of the people). Kindly tell me the medicine to cure these ailments. Guru Maharaj said that Waheguru who has created the universe, has also established the cure of these diseases in that body itself. That remedy is the Name of God, about which there is this commandment in the Gurbani :

He to whom Thou appliest the medicine of Thy Name, O Lord, is cured of his pain and sorrow in an instant.

He, who within his mind, loves the medicine of God’s Name, is not infested by disease even in his dream.

The medicine of God’s Name is in every heart, O brother.

Except the Perfect Guru, no one knows the method to prepare it.

When the Perfect Guru administers the medicine after giving the directions, then, man sickens not again, O Nanak.

ਲਲਾ ਲਾਵਉ ਅਉਖਧ ਜਾਹੁ॥

ਦੂਖ ਦਰਦ ਤਿਹ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨਾਹੁ॥
 ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਦੈ ਹਿਤਾਵੈ॥
 ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ॥
 ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥
 ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥
 ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ॥ ਅੰਗ - 259

The Vaid made this submission at the feet of Guru Nanak, the True Emperor of the world, saying : kindly bless me with this cure. So that I may attain perfect (spiritual) health and live without any disease; so that I may be able to achieve the supreme goal of life. Guru Maharaj took mercy on him and made him realise God Himself and made him a denizen of the sphere of God's Name. Thus we learn great lessons from the little incidents in the life of Guru Nanak Dev the True King. Says the Gurbani :

Sing the praise of the Lord, O friendly saints, with alertness and single-mindedness.

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ॥
 ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ॥ ਅੰਗ - 295

So long as one does not do the jap of the Name of Waheguru, with all attention and with the complete concentration of mind, till then the absence of our mind does not let our prayer and our devotion to be accepted by God. Guru Nanak Dev the True Emperor, coming out of Bein river, gives this message to the world :

The Guru thus commanded -

There is no Hindu, no Musalman in this world. Both of them have acquired false

designations (Humanity is one).

On hearing this talk, the Nawab (Daulat Khan) called on Guru Ji and enquired about it. In reply Guru Maharaj said that neither of the two was acting according to his principles. Nawab Daulat Khan invited Guru Maharaj to join him in rendering Namaz (Muslim prayer) in the mosque. Guru Maharaj did go to the mosque but did not take part in the Namaz. After the Namaz, both the Nawab and Qazi (Muslim judge) enquired of Guru Ji, why he had not joined them in Namaz? Guru Ji said, Nawab Daulat Khan; at the time of Namaz your mind had left your body and was busy buying horses in Kandhar. Looking towards the Qazi, Guru Maharaj said, 'Your mind was in your home, where it was trying to save your she-calf from falling into the pit. You were trying to stop her. With whom could I join to offer Namaz? He enquired of Guru Ji why the mind does not remain concentrated on Namaz. Guru Ji replied, the mind is like the mercury, which is ever restless under the influence of the desires. Till it is yoked to the Guru's Shabad, it can never become steady. When the Shabad given by a God-realised Guru enters every fibre of one's being and the mind is submerged in that nectar, then it can wander nowhere. The prayer offered when the mind is absent, is not acceptable to God. On the entreaty of the Nawab, Guru Maharaj blessed him with the gift of Nam and made him enter the sphere of God's Name.

Guru Nanak, the True Emperor, wandered in the world, as far as there were habitations, teaching the ideology of the Eternal and guided numberless seekers, apostles, faquirs (wandering monks), saints and great souls, who had been stuck up in the midway, on to the path of Truth. Later Guru Maharaj went to Smeru Mountain, where lived eighty four realised souls like Guru Gorakh Nath, who with the power of breath, control, were making their life spans longer and longer. They were demonstrating their powers to the public. When Guru Maharaj met them, they talked to him about their achievements of Hath Yoga and made an attempt to bring Guru Ji within their own panth (creed). They handed over a skull to True King Guru Nanak and told him to bring water from the tank that was beneath. Guru Maharaj found that in place of water that tank contained gems, jewels, rubies and other precious stones that were flickering with their light and enrapturing the mind. Seeing water turned into precious stones did not make any impression on Guru Ji's mind. Rather he felt pity on these Siddhas at their power to create miracles. Gorakh Nath said, O Nanak see what miracles are we enabled to perform, through our practice of Hath Yoga. We, through our practices of dhoti, neti, basti, tratak and kapalbhati (these are different exercises of their yoga) are able to achieve very great success and powers. Through the power of yoga, by the control of breathing, we can

remove back the Bhujang Nadi from Muladhar Chakkar and awaken the Kundalini Nadi (another source of power in the body). When Kundalini is awakened, we acquire the power to see all three worlds - past, present and future. We can see the secret plays of the gods and goddesses. There is no entity in the sky or on earth that can cross our divine vision. We can pierce through the six Chakkars (circles) and can enter the lotus of sahasrar (a thousand petals); and can achieve many wealths and miracle making powers. Thus we pass our life. We drink the internal nectar and stay in bliss. You have seen how with one power of our will, we were able to change the water of the tank into gems, diamonds and rubies. No one can tell the value of these precious stones.

At that time, Guru Nanak termed these miracle-making powers as the child play, because godly men do not need such powers. All that is the form of Maya (illusion), cannot break the final wall of vanity which separates us from Waheguru. The True King Guru Nanak cast a glance at that tank and all the illusion of precious stones created there by Gorakh Nath vanished into thin air (water looked as water, not that make believe of gems and diamonds). Gorakh Nath saw that the True King Guru Nanak was some extraordinary prophet and there were discussions in detail between the two. Guru Nanak, the True Emperor of the World, said that in the iron age, the jap

(repetition) of God's Name is the only way to spiritual welfare. No other method can reach up to the height of the practice of the Nam. God's Nam, got in initiation from an efficient Guru fructifies. And when that Nam has taken a firm abode in the devotee's heart, then all the wealths and miracle-making powers run after him.

In the same strain, Guru Maharaj when he went to Mecca clarified that people wrongly supposed that God lives only in Mecca. He showed a miracle there. He lay down with his legs pointing towards the holy place in Mecca. In the morning, a manager named Jiwan came there and kicked the Guru and demanded why the Guru was sleeping with his feet pointing towards the House of God? Guru Nanak replied that he did not know that God lives only in the sanctum of Mecca. You may lift my legs and place them in any position where God is not. He caught Guru Nanak's legs and rotated them. As soon as he touched the Guru's feet, he got true knowledge inside him with the Guru's touch. He was wonderstruck to see that in which ever direction he moved the Guru's legs Kaaba appeared to be there.

Their mistaken belief was that God lives only in this temple of Kaaba. Their second wrong belief was that Islam is the only religion superior to all others. Baba Ji said that you consider Mecca and Madina to be the exclusive abode of God. The fact is that God is present in every place and in everything. Temples and mosques are the places for worship. They

are worthy of honour. God is the Master of the crores of universes; he is innate in the innumerable indivisible lights (and persons). He is Omnipresent. God has no special relationship with any temple or with any one religion.

Baba reached Baghdad in the worship of God. There he had long dialogue with the prophet Dastgir. He explained that no one can judge the extent of the nature of Waheguru. It is baseless to say that there is nothing beyond the seven skies and seven nether worlds. The Guru showed to the Peer's son lakhs of skies, lakhs of nether worlds.

Guru Nanak Maharaj conquered the whole world as has been described by Bhai Gurdas Ji said :

Subjugating all the nine divisions of earth he established the cycle of satinam, the true name.

All the gods, demons, raksasas, daitys, Chaitragupt at all bowed at his feet.

Indra and his nymphs sang auspicious songs. The world filled with joy because Guru Nanak came to give deliverance to the kaliyug.

He made Hindu-Muslim humble and suppliant.

In the future time, Guru Nanak the True Emperor established a satsang organisation at Kartarpur and transferred his own light into the body of Guru Angad, for the running of the Panth :

The same is the Divine Light and same the life department. The King (Nanak)

has again merely changed his body.

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ

ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥ ਅੰਗ - 966

In other words, Guru Nanak the True Emperor changed his shape and manifested himself in the body of Guru Angad. When meditating on the Bani of Guru Nanak, the thinking seekers gains the knowledge, namely that the whole world is the manifestation of only One Onkar, in which Maya (illusion) too is created by Him, also the human self has been created by Him too, only One God assuming different shapes and hues is manifestly repeating His Own glories. Here comes true the old adage : God is the only reality, there is none other. He expounded this fundamental philosophy. There is the Commandment :

Thou, of Thyself art the tablet, O Lord, of Thyself the pen and Thou art also the writing thereon.

Speak thou of the One Lord, O Nanak. Why should there be a second?

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰੇ ਕੂ॥ ਅੰਗ - 129

In Sri Asa di Vaar, the Great Guru says :

The Lord, of Himself created His ownself and assumed He Himself the Name.

Secondly He made the creation and seated therein, He beholds it with delight. Thou Thyself art the Donor and Creator and being pleased, Thou bestoweth and showest mercy.

Thou art the Knower of all and Thou givest and takest life with a word.

Abiding within, Thou beholdest Thy

creation with delight.

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ॥

ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥

ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਅੰਗ - 463

The Fifth Guru has further elaborated this idea thus :

Searching, searching and searching, ultimately the mortal succeeds.

By Guru's grace, he comes to know the whole reality.

When I look, then I see God at the root of all the things.

Nanak, He Himself is minute and Himself great.

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਬੂਲੁ॥

ਅੰਗ - 281

In the same manner, the Tenth Master has recognised God as complete in all shapes and forms and has sung His praises accordingly in Akal Ustati. In this world, Waheguru having expanded Himself into many shapes, though seemingly countless, is only One. According to the Divine Guru, the Tenth Master :

He is One, appears in many forms.

He has Himself created numerous shapes.

This creation is His play.

After the play He is again One.

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

Guru Nanak's preaching is neither fully in consonance with the 6 systems of philosophy (Sankhya Nyaya, Meemansa, Vaishashik Yoga and Vedanta) nor is it different from them. So long as the search for Truth is concerned, it can't be falsified, for ultimately Truth is Truth. But Guru Ji's teachings go some steps forward. Going as far as their reach (of the six scriptures) Guru Maharaj has further elaborated the path of love and devotion and of the jap of God's Name and thrown light on the path of reaching the final goal. This is his Commandment :

O, the Darkage has now arrived.

Sow, sow thou the one Lord's Name.

No, it is not the season for other planting.

Wander and stray thou not in doubt.

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥

ਅਨ ਰੁਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1185

Guru Maharaj gave to the whole creation the message of Advait (Not Two; there is only one Reality). He also explained that the flights of the intellect cannot reach up to the heights of Godliness because in the highest limits of nature, the wings of the intellect get clipped and the wingless intellect keeps diving aimlessly, like the kite, of which the connecting string has been cut. The path that Guru Maharaj taught of merging with God and becoming one with Him is having unshakable faith in a True Guru, having the initiation of Nam from that Guru, also learning the Bani, perseverance and service of the people. A capable

Guru's glance, full of grace, can destroy Haumai (vanity or idea of I-ness), and its concomitants are totally gone, one is able to recognise one's true self (that he is no other than God); that he is in reality only the Soul (which is the form of God and not the body. By the Grace of the Guru, self and the Universal Self then merge and this self reaches state of Soham (I am He; I am God) and himself becomes one with God. In this world, there is no second reality (God is the only reality, all else is Maya or illusion). All the happenings are taking place, according to the Will (Order) of God. This self through ignorance taking to self-pride and attachment, gets enmeshed in the net of his actions, keeps on wandering aimlessly and suffering. So long as he does not meet with a really Godly Guru, there can be no emancipation for him.

The True Emperor Guru Nanak's birthday is being widely celebrated by countless men of religion, by each in his own way. But the best way of celebration is to draw out Guru's teachings from the Guru Granth Sahib - just as swan draws out pearls from water of Maansarovar and propagate them among the people, so that by having the knowledge of true fundamentals, they may be able to achieve the supreme purpose of their life.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CANS	800 CANS

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਗਰਾਂ/ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ ਕਿਟਾਂ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ।
ਸ. ਹਰਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ।

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਦੇ 102ਵੇਂ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ (ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ)

8 ਅਗਸਤ 2020 ਦੀਆਂ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ

ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਵਧਾਈਆਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

Admission open

International Divine Group of Institutions

Ratwara Sahib, Distt. SAS Nagar

B.Ed., M.A. Education, Nursing

Ph. 95015-14382, 98147-01916, 62806-88734, 94172-14382

Email Id: ldce.principal@gmail.com,

Website : www.idce.org.in

